

4E
Project

IO1 - MOKYTOJO KNYGA

2019-1-SE01-KA204-060575

Bendrai finansuojama pagal
Europos Sąjungos programą
„Erasmus+“

Europos Komisijos parama šio leidinio rengimui nereiškia pritarimo jo turiniui, kuriame pateikiama autorių nuomonė, todėl Europos Komisija negali būti laikoma atsakinga už informaciją panaudotą šiame leidinyje.

Projekto pavadinimas: 4E

Dotacijos sutarties numeris: 2019-1-SE01-KA204-060575

Leidėjas: FM Consulting, s.r.o.

Redaktoriai: ERASMUS+ 4E projekto partneriai:

- Sverigefinska folkhögskolan
- Método Estudios Consultores SLU
- TREBAG SZELLEMI TULAJDON- ES PROJEKTMENEDZSER KFT
- TENDER di Sdogati Claudio
- ACTION SYNERGY SA
- VšĮ „Žinių kodas“

„Europos Komisijos parama šio leidinio rengimui nereiškia pritarimo jo turiniui, kuriame pateikiama autorių nuomonė, todėl Europos Komisija negali būti laikoma atsakinga už informaciją panaudotą šiame leidinyje.“

Turinys

Ivadas	4
Pagrindiniai tyrimo, vykdyto partnerėse šalyse, rezultatai	4
Inovatyvūs būdai mokyti asmenis, vyresnius nei 50 metų	6
Mokymasis, taikant technologijas	6
Individualizuotas mokymasis	7
Lankstus mokymasis	8
Kompetencijomis grįstas mokymasis	9
Problemų sprendimu grįstas mokymasis (PBL)	10
E-mokymasis (nuotolinis mokymasis)	11
Neformalių įgūdžių ir žinių, įgytų neformaliojo mokymosi metu, pripažinimas	11
Minkštųjų įgūdžių ugdymas	14
Komunikacijos įgūdžiai	15
Komandinis darbas	18
Atsparumas	20
Kūrybiškumas	21
Kalbos mokymo metodai	24
Į užduotis orientuotas mokymasis	24
Kalbos mokymasis kompiuteriu (CALL)	25
Kalbų mokymasis grįstas technologijomis: nauji didaktiniai metodai	25
E-mokymasis kaip paramos sistema: mišrus mokymasis ir „apversta klasė“	25
Didaktiniai IKT grįsto kalbų mokymosi principai	26
Pagrindiniai sėkmingo IKT grįsto kalbų mokymosi elementai	27
Praktinės idėjos įgyvendinimui	28
Komunikacinis požiūris	30
IKT mokymo metodai	32
Orientuotas į problemą	33
Orientuotas į taikymą	34
Orientuotas į meniu	35
Orientuotas į funkcijas	35
Orientuotas į koncepciją	36
Orientuotas į abstrakčius įrankius	36
Pasidalijimas geriausiomis praktikomis	37
Čekija	38

Švedija	40
Vengrija	42
Italija	43
Ispanija	46
Graikija	47
Lietuva	49
Išvados	52
Bibliografija	53

1 Įvadas

„Mokytojo knyga“ yra pirmasis „4E“ projekto intelektinis produktas. Jis skirtas suaugusiųjų švietėjams, juo siekiama perteikti 50 metų ir vyresnių asmenų nedarbo problemą Europos Sąjungoje, jų mokymosi poreikius ir metodus, skirtus ugdyti esminius įgūdžius, kurie reikalingi grįžtant į darbo rinką; knygoje taip pat pristatomi gerosios praktikos pavyzdžiai, sprendžiant šią problemą projekto partnerių šalyse.

Pabrėžiama mokymosi visą gyvenimą svarba ir pademonstruojama teoriniu pagrindu, kaip tai įgyvendinti. Po problemos apžvalgos pateikiamos moksliniais tyrimais pagrįstos idėjos, taikant inovatyvius suaugusiųjų švietimo metodus, o taip pat ir sritys, kuriose turėtų būti skirtas ypatingas dėmesys švietimui, o galiausiai aprašomi pavyzdiniai dalyvaujančių partnerių šalių veiksmai šiuo klausimu.

„Mokytojo knyga“ yra pirmoji, teorinė metodikos dalis, kuri vėliau bus papildyta mokymo medžiaga, pagrįsta rinkos tyrimų rezultatais, pateikiant praktinius pateiktų sąvokų pavyzdžius.

1.1 Pagrindiniai tyrimo, vykdyto partnerėse šalyse, rezultatai

Partneriai atliko išsamų tyrimą, siekdami, kad ši „Mokytojo knyga“ atitiktų realius vyresnių darbuotojų poreikius.

Su tyrimu galima susipažinti čia: <http://4eproject.eu/2020/07/30/desk-research-situation-of-the-citizens-50-on-the-labour-market-and-the-required-skills/>

Nedarbo lygis dalyvaujančiose šalyse rodo tam tikrus skirtumus. Mažiausią vyresnio amžiaus nedarbo lygį turi Italija (tik 7%), o didžiausią – 36,5% Čekijos Respublika. Šalys, turinčios aukštesnius rodiklius, yra Graikija (34,3%), Lietuva (21,5%) ir Vengrija (20,16%). Ispanijos (11,79%) ir Švedijos (7,1%) rodikliai nesiekia 20%.

Įgūdžiai, kurių labiausiai reikia darbuotojams, yra panašūs visose šalyse, ataskaita parodo minkštųjų įgūdžių, skaitmeninių įgūdžių ir komunikacijos įgūdžių svarbą darbuotojams. Užsienio kalbos taip pat dažnai minimos kaip vienas svarbiausių darbuotojų įgūdžių. Terminas „**minkštieji įgūdžiai**“ reiškia daug įvairių įgūdžių, tyrime dalyvaujančiose šalyse dažniausiai buvo minimas komandinis darbas, prisitaikymas, lankstumas bei kūrybiškumas.

Interviu dalyviai nurodo **pagrindines kliūtis**, su kuriomis susiduria vyresni nei 50 metų darbuotojai, bandydami grįžti į darbo rinką ar pretenduoti į naujas pareigas. Visose šalyse minimas lankstumo

trūkumas, nesugebėjimas prisitaikyti prie pokyčių ir problematiškas darbas heterogeninėse komandose. Kalbintos suinteresuotosios šalys taip pat paminėjo, kad daugelis įmonių paprastai yra susirūpinusios vyresnio amžiaus darbuotojų sveikata ir energija atlikti su darbu susijusias užduotis. **Išankstinės nuostatos ir šališkumas** dėl vyresnio amžiaus darbuotojų dažnas visose dalyvaujančiose šalyse, todėl prevencijos priemonės gali būti bendros visose šalyse.

Apibendrinant galima teigti, kad efektyviausias būdas palaikyti vyresnio amžiaus darbuotojus yra **individualizuotos individualios pagalbos derinimas su individualiai pritaikytomis mokymo programomis**. Taip pat nustatytas poreikis šviesti visuomenę ir bendradarbiauti, siekiant panaikinti kliūtis ir išankstines nuostatas, trukdančias vyresnio amžiaus darbuotojams patekti į darbo rinką.

2 Inovatyvūs būdai mokyti asmenis, vyresnius nei 50 metų

Akivaizdu, kad vyresnio amžiaus darbuotojams reikalingi inovatyvūs mokymai, kuriuose perteikiama medžiaga yra ne tik teorinė, bet ir naudinga praktikoje bei gali būti pritaikyta darbo vietoje. Tačiau vyresnio amžiaus darbuotojų mokymosi procesas gali būti labai unikalus – jie nėra tokie lankstūs, kaip jaunesni besimokantieji, jie turi savo asmeninį gyvenimą ir darbus, kitas veiklas, pareigas, todėl tai gali kelti tam tikrų iššūkių tiek edukatoriams, tiek besimokantiesiems. Kita vertus, vyresnio amžiaus darbuotojai turi daugiau patirties, yra stiprūs savo srities specialistai ir siekia kasdien tobulėti.

Kompetencijų ir įgūdžių, kuriuos darbdaviai vertina, ugdymas yra nepaprastai svarbus, atsižvelgiant į ateities darbo perspektyvas. Dėl šios priežasties šiame skyriuje bus aprašomi inovatyvūs mokymosi būdai, kurie yra plačiai naudojami mokymosi procese, taip pat taikomi neformaliojo švietimo programose. Toliau rasite išsamesnės informacijos apie septynis pagrindinius inovatyvius mokymosi būdus, kurie yra tinkami ir veiksmingi vyresnio amžiaus darbuotojų ugdymui.

2.1 Mokymasis, taikant technologijas

Visame pasaulyje paplitęs požiūris yra technologijų naudojimas gerinant mokymąsi bei atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius. Taikant technologijas, edukatoriai skatina besimokančiuosius taikyti naujoves, kurios būdingos XXI amžiui, kur vyrauja matomumas ir gebėjimas prisitaikyti.

Mokymosi technologijos yra komunikacijos, informacijos ir technologiniai įrankiai, naudojami siekiant gerinti mokymąsi, mokymą ir vertinimą. Tai gali būti mokymasis kompiuteriu arba medžiaga multimedijai, kuri gali būti naudojama klasėje pajvairinant užsiėmimus. Pagrindines kategorijas sudaro mokymosi vadovai, modeliavimas, produktyvumo įrankiai, komunikacijos įrankiai – el. paštas ir pan.

Trimatė (3D) spausdinimo technologija apima kompiuterinio projektavimo (CAD) programinės įrangos naudojimą kuriant modelį arba 3D spausdinimo failo gavimą iš duomenų bazės ar kito šaltinio ir 3D spausdintuvo naudojimą fiziniam objektui gaminti, naudojant 3D spausdinimo technologijas kaip mokomąją priemonę. 3D spausdinimas kaip edukacinis įrankis lemia, kad besimokantieji tampa 3D kūrėjais, kitaip tariant inovatoriais; 3D spausdinimas lemia atsakingų skaitmeninių piliečių atsiradimą; skatina kūrybinį procesą ir problemų sprendimo įgūdžius bei kūrybinį mąstymą.

Kalbant apie **išplėstąją realybę**, pagrindinė šio metodo schema yra technologinio prietaiso naudojimas, leidžiantis virtualiais komponentais vizualizuoti įvairius fizinio objekto informacijos šaltinius realiaime

pasaulyje. Švietime išplėstoji realybė leidžia mums sukurti interaktyvius modelius mokymuisi ir mokymui.

Vis labiau senstanti darbo jėga ir vis dažnesnis technologijų naudojimas šiuolaikinėse darbo vietose reiškia, kad kyla pavojus vyresnio amžiaus žmonėms įsidarbinti. Todėl **mokymasis naudojant technologijas** yra tinkamas vyresnio amžiaus žmonėms, nes suteikia jiems įgūdžių, reikalingų jų darbingumui didinti šiandieninėje darbo aplinkoje.

2.2 Individualizuotas mokymasis

Pagal tradicinį mokymosi modelį mokymai dažniausiai vyksta grupėse – tai reiškia, kad kiekvienas besimokantysis turi tam tikrų žinių, kompetencijų, įžvalgų, tačiau jie yra skirtingo lygio. Atsižvelgiant į XXI amžiaus pažangą naujose technologijose ir inovacijas, **individualizuotas mokymasis** šiais laikais populiarėja. Individualizuotu mokymusi atsižvelgiama į kiekvieno besimokančiojo atvejį – turimas žinias, įgūdžius, mokymosi poreikius ir mokymosi tempą.

Vyresnio amžiaus besimokantiesiems individualizuotas mokymasis gali būti naudingas tuo, kad atsižvelgiama ne tik į besimokančiojo esamus gebėjimus, bet ir į galimus sunkumus, su kuriais susiduria vyresnio amžiaus darbuotojai darbo vietoje. Be to, naujausios technologijos suteikia galimybę įvertinti jų įgūdžių lygį prieš mokymąsi, o taip pat turimus lūkesčius, jų pažangą mokymų metu bei galimybę nustatyti tolesnius tobulinimosi¹ veiksmus. Kitaip tariant, kiekvienas besimokantysis gauna individualų mokymosi planą, grįstą jo individualiais įgūdžiais ir interesais.

Tačiau yra keletas individualizuoto mokymosi rizikų. Pirma, jo nereikėtų painioti su savarankišku mokymusi. Besimokantysis vis tiek turėtų galėti gauti edukatoriaus palaikymą, todėl individualizuotas mokymasis turi būti derinamas ir su kitomis mokymo technikomis, tokiomis kaip mokymas grupėse ar mentorystė. Be to, naujų technologijų naudojimas neturėtų būti individualizuoto mokymosi būtinybė.² Nors individualizuotas mokymasis dažniausiai yra susijęs su e-mokymusi, jis puikiai veikia klasėje bendraujant asmeniškai su besimokančiais.

Apibendrinant, individualizuotas mokymasis iš anksto atsižvelgia į besimokančiųjų įgūdžius ir stipriąsias puses bei užtikrina, kad kiekvienas besimokantysis pasiektų kuo aukštesnių rezultatų.

¹ https://evollution.com/attracting-students/todays_learner/personalized-learning-is-key-to-meeting-students-needs-in-continuing-education

² <https://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214716.pdf>

2.3 Lankstus mokymasis

Kitas populiarėjantis mokymosi būdas tarp jaunesnių ir vyresnių besimokančiųjų yra **lankstus mokymasis**, kuris besimokantiesiems suteikia galimybę pasirinkti, *kaip, ko, kada* ir *kur* mokytis.³

Kitaip tariant, besimokantieji gali nustatyti mokymosi laiką, vietą ir tempą.⁴ *Tempas* nurodo besimokančiojo gebėjimą planuoti laiką ir mokytis jam patogiu laiku ir tempu. *Vieta* ypač svarbi besimokančiajam, kuris tuo pačiu metu mokosi ir dirba. Lankstaus mokymosi metu besimokantysis gali pasirinkti, kur mokysis, pvz., darbo vietoje, namuose, kavinėje, viešbučio kambaryje užsienyje ar bet kurioje kitoje jam patogioje vietoje. *Režimas* reiškia nuotolinio mokymosi ir mišraus mokymo metodų taikymą, taip pat lanksčių mokymosi technologijų naudojimą.

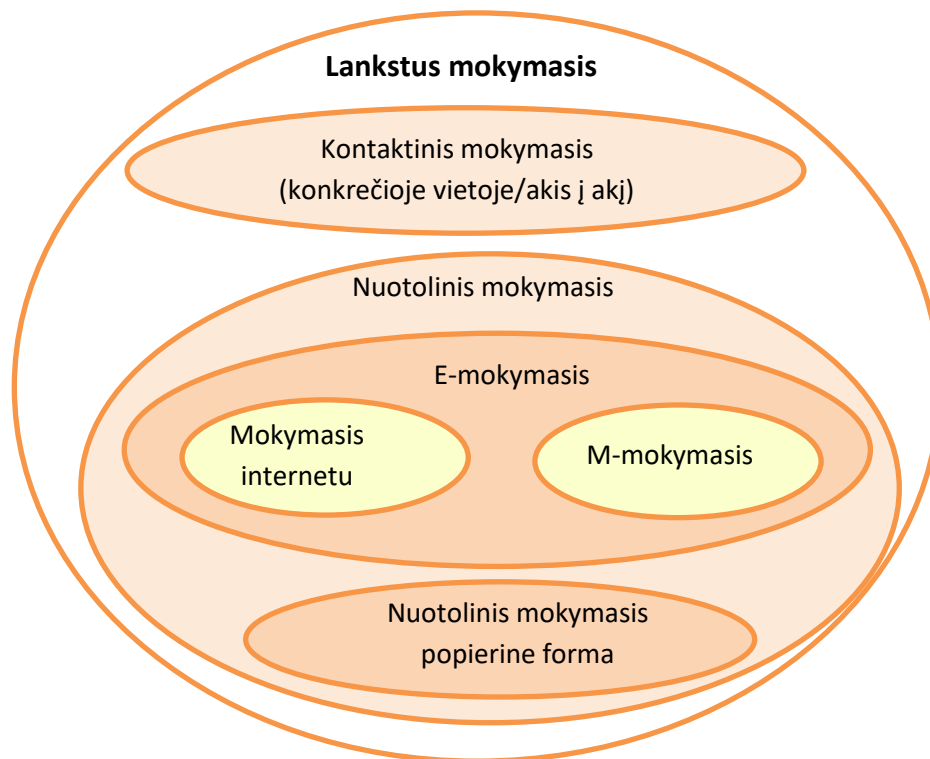

Diagrama Nr. 1: Lankstaus mokymosi sudedamosios dalys (Brown, 2004)⁵

³ <https://www.advance-he.ac.uk/guidance/teaching-and-learning/flexible-learning>

⁴ <https://www.igi-global.com/dictionary/classification-approaches-web-enhanced-learning/11249>

⁵ https://www.researchgate.net/figure/The-subsets-of-flexible-learning-Brown-2003_fig1_234673347

Galimybė kontroliuoti ir pasirinkti šias mokymosi sudedamąsias dalis yra labai svarbi vyresnio amžiaus besimokantiejiems. Šio tipo mokymasis suteikia galimybę derinti mokymosi procesą su darbu ir asmeniniu gyvenimu, o tai yra didžiulė nauda vyresnio amžiaus darbuotojams.

Kaip parodyta diagramoje, lankstus mokymasis gali apimti ir nuotolinį, ir kontaktinį mokymąsi. Apibendrinant galima teigti, kad lankstus mokymosi būdas yra įmanomas tiek internetu, tiek kontaktinių mokymų metu ir suteikia besimokančiajam daugiau galimybių pasirinkti mokymosi proceso pobūdį.

2.4 Kompetencijomis grįstas mokymasis

Kompetencijomis grįstas mokymasis yra „požiūris į mokymą ir mokymąsi, dažniau naudojamas mokantis abstrakčių, o ne konkrečių įgūdžių“. Tai taip pat galėtų būti apibūdinama kaip mokymosi rūšis, orientuota į rezultatus bei į realų besimokančiųjų gyvenimą.⁶

Taigi, šis mokymosi būdas orientuotas į įgytų kompetencijų ugdymą ir pritaikymą darbo vietoje baigus mokymus. Kompetencijomis grįstas mokymasis ypač naudingas vyresnio amžiaus darbuotojams, nes jo metu daugiausia dėmesio skiriama darbe reikalingų kompetencijų spragoms.

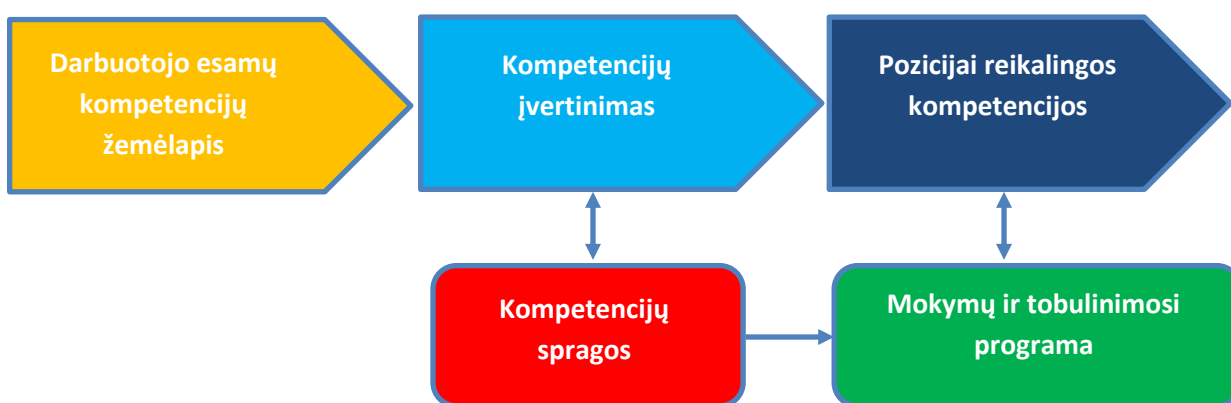

Diagrama Nr. 2: Kompetencijomis grįsto mokymosi struktūra, 2017⁷

Diagrama rodo, kad kompetencijomis grįstam mokymuisi ypač svarbus darbuotojo turimų kompetencijų žemėlapis. Tai yra pirmasis žingsnis norint sėkmingai pradėti mokymąsi grįstą kompetencijomis. Po to atliekamas kompetencijų vertinimas, kurio metu bus nustatytos konkrečios kompetencijų spragos. Įveikti šias spragas yra pagrindinis mokymosi tikslas. Kitas žingsnis yra mokymų ir tobulėjimo programos

⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Competency-based_learning

⁷ <https://slideplayer.com/slide/13699499/>

sukūrimas, kur daugiausia dėmesio skiriama besimokančiųjų kompetencijų spragų užpildymui ir reikiamų kompetencijų, reikalingų konkrečiai darbo pozicijai, tobulinimui.

Kompetencijomis grįstas mokymasis daugiausia orientuotas į pastebimus mokymų rezultatus. Šio tipo mokymasis paprastai yra naudingas vyresnio amžiaus darbuotojams, tuo pačiu jis yra susijęs su naujausiais reikalavimais darbo vietai, o daugiausiai dėmesio skiriama darbo vietos poreikiams.

2.5 Problemų sprendimu grįstas mokymasis (PBL)

Aukštojo mokslo srityje Australijoje populiarėja problemų sprendimu grįstas mokymasis. Besimokantiesiems pateikiama reali problema, tuomet jie kartu ieško šios problemos sprendimo. Australijoje slaugos programos pradėjo taikyti šį mokymo ir mokymosi stilių, nes tai leidžia besimokantiesiems dirbti taip, tarsi jie spręstų realias problemas, su kuriomis susidurs darbo vietoje. Edukatoriai mano, kad tai neįkainojama patirtis, nes besimokantieji daugiau sužino naudodami būtent šį metodą. Problemų sprendimu grįstas mokymasis yra ugdymo metodas, kai sudėtingos realaus gyvenimo problemos yra naudojamos kaip priemonė skatinti besimokančiuosius mokytis sąvokų ir principų, o ne pateikiant faktus ir sąvokas. Problemų sprendimu grįstas mokymasis gali padėti ugdyti kritinio mąstymo, problemų sprendimo ir bendravimo įgūdžius.

Problemų sprendimu grįstas mokymasis dažnai taikomas mokantis grupėje. PBL skatina besimokančiuosius nagrinėti ir apibrėžti problemą; identifikuoti, kas jau žinoma apie problemą; nustatyti, ko jiems reikia išmokti, kur ir kaip jie gali įgyti problemai spręsti reikalingų priemonių ir informacijos; įvertinti galimus problemos sprendimus; patys išspręsti problemą ir pateikti savo sprendimus.

Norėdamas efektyviai panaudoti PBL metodą, edukatorius pirmiausia turėtų: pabrėžti mokymosi rezultatus; pradžioje sukurti realią gyvenimo problemą ir nustatyti pagrindines taisykles, kad būtų užtikrintas efektyvus komandinis darbas; supažindinti besimokančiuosius su grupių procesais, atlikti apšilimo pratimus ir nustatyti, kaip bus vertinami ir pripažįstami projekto rezultatai.

Problemų sprendimu grįstas mokymasis turi daug privalumų tiek besimokantiesiems, tiek edukatoriams, tiek institucijoms. PBL mokymasis yra orientuotas į besimokantįjį, ir besimokančiajam yra priimtinesnis nei kitos mokymosi formos. Be to, PBL skatina geresnį supratimą, o besimokantieji, susidūrę su PBL, mano, kad jų gebėjimai yra aukštesni. Be to, naudodamiesi PBL, besimokantieji lavina visą gyvenimą trunkančius įgūdžius.

Dirbantys suaugusieji, ypač 50 metų ir vyresni, mokosi kitaip nei jauni asmenys. PBL metodas puikiai tinka dirbantiems suaugusiesiems arba (ir) vyresnio amžiaus žmonėms, užuot tikintis, kad besimokantieji gaus informaciją pasyviai, PBL dėka besimokantieji demonstruoja savo žinias sėkmingai užbaigdami projektą ar spręsdami problemą. Tai yra aktyvaus mokymosi modelis, kuris, kaip jau yra įrodyta, lemia tvarias žinias ir problemų sprendimo įgūdžius.

2.6 E-mokymasis (nuotolinis mokymasis)

Nuotolinis mokymasis (arba e-mokymasis) yra formalizuota mokymo ir mokymosi sistema, specialiai sukurta nuotoliniu būdu, naudojant elektroninį ryšį. Kadangi nuotolinis mokymasis yra pigesnis ir jo nevaržo geografiniai aspektai, jis suteikia galimybių situacijoms, kuomet sunku naudotis tradiciniu mokymusi. Besimokantieji, turintys planavimo ar problemų dėl atstumo, taip pat darbuotojai gali pasinaudoti e-mokymusi, nes šis ugdymo metodas dažniausiai yra lankstesnis ir juo galima naudotis virtualiai bet kur.

Tarp populiariausių nuotolinio mokymosi technologijų priklauso: **garso technologija** (CD ar MP3 įrašai ar internetinės transliacijos); **video technologija** (pvz., mokomieji vaizdo įrašai, DVD diskai ir interaktyvios vaizdo konferencijos); ir **su kompiuteriu susijusi technologija** (teikiama internetu ar organizacijos intranete).

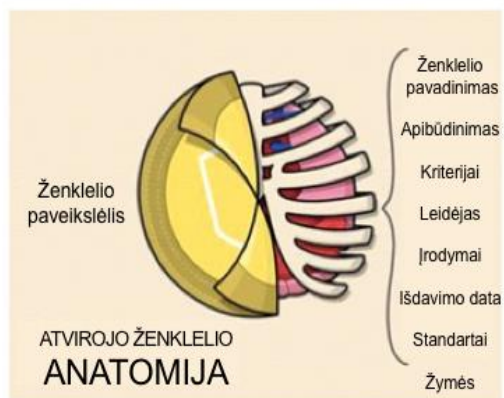
E-mokymosi **pagrindiniai principai** yra individualumas ir lankstumas, savarankiškumas, daugialypė terpė, pagalba besimokantiesiems (daug informacijos apie studijų galimybes, motyvacija mokytis, individualizuoti studijų programų rinkiniai ir kt.) bei atvirumas.

E-mokymosi metodas yra tinkamas dirbantiems suaugusiems ir vyresnio amžiaus žmonėms (vyresniems nei 50 metų), kuriems ir skirtas šis projektas, nes turi keletą privalumų: jis ne tik pagerina turimų žinių išsaugojimą, bet ir puikiai dera prie besimokančiojo tvarkaraščio. Besimokantieji neprivalo vykti į mokymosi vietą ir gali mokytis per daug netrukdydami jų darbui ar asmeniniam gyvenimui. Be to, galimų pasiūlymų asortimentas yra platus ir nėra jokių kliūčių dėl amžiaus.

2.7 Neformalių įgūdžių ir žinių, įgytų neformaliojo mokymosi metu, pripažinimas

Esminis šiais laikais greitai besikeičiančios ekonomikos ir technologijų plėtros aspektas yra gebėjimas išnaudoti įvairius perkeliamuosius įgūdžius, leidžiančius darbuotojams geriau prisitaikyti prie darbo, tokius įgūdžius, kaip organizacinis ir laiko valdymas, konfliktų sprendimas, tarpasmeninis ir tarpkultūrinis sąmoningumas. Jie gali būti įgyjami ne tik tradicinėje mokymosi aplinkoje, bet ir savaiminio bei neformaliojo mokymosi metu bei internetu, naudojant atvirus švietimo išteklius, ypačingai tai aktualu suaugusiųjų švietimo sektoriuje.

Neformalaus švietimo metu įgytų žinių, įgūdžių ir kompetencijų pripažinimas yra išsamiai apibrėžtas Europos Vadovų Tarybos rekomendacijoje dėl neformaliojo ir savaiminio mokymosi patvirtinimo (2012 / C 398/01) ir Komisijos komunikate „Atviresnis švietimas: visiems prieinamas novatoriškas mokymas(is) naudojantis naujomis technologijomis ir atviraisiais švietimo ištekliais“ (SWD (2013) 341 final).

Atvirieji skaitmeniniai ženkleliai yra priemonės, kurios gali atspindėti besimokančiųjų pasiekimus, sugebėjimus, stipriąsias puses, savybes. Per pastaruosius kelerius metus ženkleliai atkreipė švietimo reformatorių dėmesį, nes ženkleliai gali būti naudojami mokyklų sistemoje įvairiais lygmenimis kaip standartizuotų pažymėjimų ar pažymių papildymas. Aukštojoje mokykloje studentai turi baigti kursus virtualioje mokymosi aplinkoje arba suaugusiųjų švietimo įstaigose, neformalioje mokykloje, pavyzdžiui, neformaliojo švietimo centruose, kuriuose nėra standartizuoto kompetencijų ir įgūdžių vertinimo.

Ženklielyje yra metaduomenys apie ženklelio aprašymą, kriterijų sąrašą, į kurį atsižvelgiant galima gauti ženklelį: išduodanti organizacija, išleidimo data ir galbūt galiojimo data bei galiausiai žiniatinklio adresas, susietas su įrodymais, esant poreikiui patikrinti. Darbdaviai, švietimo įstaigos ar asociacijos gali matyti kiekviename skaitmeniniame vaizde išsaugotus metaduomenis ir internete patikrinti, ką ženklelio savininkas turėjo padaryti, kad jį gautų.

Skaitmeninio ženklelio kūrimo ir išdavimo procese dalyvauja trys pagrindiniai veikėjai: leidėjas, ženklelio savininkas ir vartotojas.

Leidėjas yra švietimo įstaiga ar įmonė, atsakinga už ženklų dizainą ir išdavimą. Taip pat jis nusprendžia, kas iš darbuotojų turi teisę skirti ženklelius. Leidėjas skiria ženklelius, kai besimokantieji atitinka mokymosi patirties kriterijus arba pasiekia tam tikrus kriterijus. Ženkleliai atspindi skirtingus įgūdžius, pasiekimus, dažnai suderintus su tam tikromis kompetencijų sistemomis, pavyzdžiui, Europos kalbų metmenimis arba Europos bendrųjų mokymosi visą gyvenimą kompetencijų sistema. Idealiu atveju leidėjas nori, kad jų ženkleliai būtų pripažinti patikimu dokumentu ir kad jie būtų labai vertingi asociacijoms, institucijoms ar darbo rinkai. Kadangi leidėjas yra atsakingas už ženklų autentiškumą ir kokybę, jis prižiūri ir patvirtina, ar besimokantysis tinkamai įgijo ženklelį. Ženkleliai taip pat vertinami kaip rinkodaros forma, nes kiti žmonės gali matyti, kokius įgūdžius ar mokymosi rezultatus galima įgyti švietimo įstaigoje.

Gavėjas yra tas besimokantis asmuo, kuris gauna ženklelį kaip mokymosi pasiekimų, pažangos ir dalyvavimo įvairiuose renginiuose ir kursuose įrodymą. Vienas ženklelis gali būti didesnio ženklelių rinkinio dalis ir tapti orientyru mokymosi kelyje. Leidėjo ir ženklelio gavėjo santykius galima patikrinti. Suaugusiųjų švietimo lygmeniu gavėjais gali būti jauni suaugusieji, siekiantys įgyti bendrojo lavinimo kvalifikaciją, besimokantys visą gyvenimą, besimokantys profesinio mokymo kursuose ar net edukatoriai ir pan. Gavėjas turi galėti saugoti ir atsisiųsti gautus ženklelius bei įtraukti juos į CV arba internetinius profesinius tinklus.

Trečias dalyvaujantis subjektas yra vartotojas, kuris gali būti darbdavys, švietimo įstaiga ar tam tikro tipo asociacija.

Vartotojai tikrins ženklelius ir juose esančius metaduomenis; jie nori matyti ženklelius, kurie yra vertingi, skaidrūs, autentiški ir lengvai patikrinami. Remdamiesi metaduomenimis ir ženkleliais, jie galės įvertinti ženklelio turėtoją.⁸

⁸ Open badges for adult education: <https://www.open-badges.eu/>. Guidelines for implementation and Guidelines for educators.

Tool for the creation of digital badges for e-learning platforms: <https://openbadges.org/>

3 Minkštųjų įgūdžių ugdymas

Šiais laikais beveik kiekviename darbo skelbime tikimasi „puikių bendravimo ir problemų sprendimo įgūdžių“, tačiau ką tai tiksliai reiškia? Kaip kandidatas gali nustatyti, ar jis pasižymi šiomis savybėmis, ir kodėl šie įgūdžiai tokie svarbūs?

Kurdami gyvenimo aprašymą, kandidatai linkę tvarkingai išvardyti savo studijas, darbo patirtį ir visas galimybes, kurios lėmė jų profesinį augimą bėgant metams. Šie išmatuojami, patikrinami įgūdžiai vadinami „sunkiaisiais įgūdžiais“. Tačiau yra ir klausimų, kurie, atrodo, neturi nieko bendro su nagrinėjamu klausimu ir iš pradžių gali būti nesvarbūs. Darbdaviai neretai linkę užduoti elgsena grįstus interviu klausimus, norėdami stebėti minkštuosius įgūdžius. Minkštųjų įgūdžių, dar vadinamų socialiniais įgūdžiais, negalima apibūdinti išsilavinimu, nes jie yra subjektyvūs ir nėra iš karto matomi. Tačiau jei kandidatas turi reikiamų minkštųjų įgūdžių, reikalingų užimti pareigas, asmeninių interviu sėkmės rodikliai labai išaugs.

Kaip sužinoti, ar aš turiu įgūdžių?

Nepaisant darbo, į kurį kandidatas pretenduoja, darbdaviai tikisi, kad kandidatas turės bent keletą minkštųjų įgūdžių. Siekdami sėkmės pokalbyje dėl darbo ar vėliau darbo metu, žmonės turi sėkmingai sutarti ir bendrauti su daugeliu savo kolegų iš skirtingų padalinių, taip pat su vadovais, bendradarbiais, klientais, pardavėjais ar net būsimais klientais. Minkštuosius įgūdžius iš esmės vertina kiekvienas darbdavys, todėl geriausia tobulėti ir, svarbiausia, įsisaugoti savo minkštuosius įgūdžius. Jei kandidatas lengvai sutaria su kitais kolegomis, stiprus jų įgūdis gali lemti efektyvią komunikaciją.

Minkštieji įgūdžiai gali būti ugdomi!

Kitame skyriuje bus aptarta minkštųjų įgūdžių prigimtis ir svarba, tai yra bendras terminas, visų įgūdžių, reiškiančių tarpusavio santykių įgūdžius, arba minkštųjų įgūdžių visuma. Gerai yra tai, kad galima palaikyti ir toliau tobulinti tarpusavio santykių įgūdžius! Tačiau šių įgūdžių taip pat yra labai sunku išmokti, todėl šiame skyriuje siekiama išryškinti keletą svarbių minkštųjų įgūdžių, kartu parodant įvairias geriausias praktikas bei būdus, kaip jų sėkmingai išmokti.^{9 10}

⁹ <https://blog.cvonline.hu/2018/karriertanacsok/soft-skills-vagyis-a-puha-keszsegek-mit-kell-tudni-rola/17400>

¹⁰ <https://www.thebalancecareers.com/list-of-soft-skills-2063770>

Ar žinojote?

Minkštus įgūdžius galima suskirstyti į keturias skirtingas kategorijas: savęs įvaizdis ir pasaulio vizija; kontekstas ir susijęs vaidmuo; socialinė sąveika bei metodinis, intuityvus ir lateralinis mąstymas.¹¹

3.1 Komunikacijos įgūdžiai

Visuotinai suprantama, kad komunikacija visuose gyvenimo lygmenyse ir visais gyvenimo tarpsniais yra viena pagrindinių kompetencijų. Atsižvelgiant į aukštus šiandienos darbo rinkos reikalavimus, komunikacija yra būtina sėkmei, ypač tiems, kurie yra vyresni nei 50 metų ir kuriems gali tekti pakeisti ar susirasti naują darbą.

Komunikacija apibrėžiama kaip „procesas, kurio metu asmenys keičiasi informacija per bendrą simbolių, ženklų ar elgesio sistemą“¹². Adekvačios komunikacijos poreikis neišvengiamai kyla tiek kalbant, tiek ir rašant. Tačiau tinkama komunikacija apima daugybę aspektų. Tam reikia suprasti bendras simbolių sistemas, tokias kaip kalba, raidės, gestai ir kt.

Bendraudami žmonės iš tikrųjų sąmoningai negalvoja apie patį procesą, reikalingą sąveiką ir apie šiuos aspektus iš kito žmogaus perspektyvos. Tačiau neturėtų stebinti, kad yra įvairių rūšių ir tipų komunikacija. Kai mums sąmoningai aišku, ko mes norime iš komunikacijos proceso, ir kokio bendravimo mes norime, mes galime sąmoningai kurti tai, ko norime, ir apsvarstyti tai, ko nori kitas žmogus, todėl galime tapti geresniais komunikatoriais.

Komunikacijos tipai

Komunikaciją galima suskirstyti į daugiau nei vieną tipą, atsižvelgiant į klasifikavimo kriterijus:

Pagal komunikacijos kanalą:

Verbalinė – naudojant žodžius

Žodinė – kalbėjimas – pokalbiai, susitikimai, paskaitos ir pan.

¹¹ <https://skillsmatch.eu/soft-skills-definitions/>

¹² <https://www.merriam-webster.com/dictionary/communication>

Žodinė komunikacija išreiškiama žodžiais. Iš esmės, tai asmenys, komunikuojantys tarpusavyje, tiesioginio pokalbio, telefono skambučio, „Skype“ ir pan. metu. Tačiau taip pat apima kitas žodines apraiškas, tokias kaip paskaitos, kalbos, pristatymai, diskusijos, interviu ir pan.

Rašytinė – laiškai, el. paštas, užrašai ir pan.

Rašytinė komunikacija iš esmės yra bet kokia komunikacijos rūšis, kurioje naudojami užrašyti žodžiai. Šiuolaikiniame pasaulyje būtina bendrauti rašant, nes gyvename informacijos amžiuje ir viskas turi būti dokumentuota. Nuolat didėjantis kompiuterių ir kompiuterinių tinklų naudojimas organizuojant ir perduodant informaciją reiškia, kad reikia kompetentingų rašymo įgūdžių.

Neverbalinė – akių kontaktas, kūno kalba, jaustukai ir pan.

Neverbalinis bendravimas iš esmės yra bendravimas be žodžių. Jis gali egzistuoti kaip žodinės komunikacijos sudedamoji dalis, bet gali egzistuoti ir be jos. Ši komunikacija, išskyrus žodinę ir rašytinę, pvz., gestai, kūno kalba, laikysena, balso tonas ar veido išraiška, vadinama neverbaline komunikacija. Neverbalinė komunikacija yra susijusi su kalbėtojo kūno kalba.

Pagal gavėją (-us):

Asmeninė komunikacija – bendravimas su savimi

Tarpasmeninė komunikacija – komunikacija tarp 2 asmenų

Grupinė komunikacija – komunikacija tarp daugiau nei 2 asmenų

Masinė komunikacija – komunikacija didelėms žmonių grupėms

Pagal stilių ir paskirtį:

Formali

Šios formos bendravimo stiliuje išlaikomas atstumas ir yra oficialus. Komunikacijai naudojamos oficialios konferencijos, susitikimai, rašytinės atmintinės ir žmonių laiškai. Taigi, formali komunikacija yra atvira, oficiali ir visada tiksli, įtikinama bei išlaiko tvirtą toną.

Neformali

Vyksta, kuomet žmonės palaiko artimesnius santykius, nėra svetimi, todėl dažniausiai paplitusi tarp draugų ir šeimos narių. Neformalus bendravimas neturi griežtų taisyklių ar gairių.

Žinoma, yra daugybė kitų būdų, kaip klasifikuoti komunikaciją pagal kitus aspektus.

Efektyvi komunikacija darbo vietoje

Nors yra keletas komunikacijos įgūdžių, kuriuos naudosite atsižvelgdami į situacijas, tačiau yra keli būdai, kaip darbe būti veiksmingu komunikatoriumi:

Kalbėkite aiškiai ir glaustai. Pabandykite sumažinti nesusipratimų tikimybę, kad Jūsų žinutė būtų kuo lengviau suprantama. Sutrumpinus pranešimą iki jo pagrindinės prasmės ir vengiant ilgų, detalių sakinių, kiti galės greitai suprasti Jūsų tikslus. Nors konteksto pateikimas yra naudingas, geriausia pateikti reikalingiausią informaciją bandant perduoti savo idėją, instrukciją ar pranešimą.

Pasitelkite empatiją. Kolegų jausmų, idėjų ir jų tikslų supratimas gali padėti bendraujant su jais. Pavyzdžiui, norint pradėti projektą gali prireikti kitų padalinių pagalbos. Jei jie nenori padėti ar nerimauja, empatijos pasitelkimas gali padėti išdėstyti savo pranešimą tokiu būdu, kuris atitiks jų nuogąstavimus.

Būkite ryžtingas. Ryžtingumas gali padėti pasiekti savo tikslų įvairiose situacijose darbe. Galite paprašyti kai kurių kolegų bendradarbiauti siekiant Jūsų tikslų, paprašyti atlyginimo ar atsispirti idėjai, kuri, Jūsų manymu, nebus naudinga. Nors pasitikėjimas savimi yra svarbus darbe, pokalbyje visada turėtumėte būti pagarbus. Jei išlaikysite tolygų toną ir pateiksite pagrįstas savo teiginių argumentacijas, kiti galės lengviau priimti Jūsų mintis.

Naudokitės kūno kalba ir mokėkite ją suprasti. Kaip buvo minėta anksčiau, kūno kalba yra labai svarbi komunikacijos dalis gyvenime ir darbo vietoje. Galite atidžiau suprasti Jums perduodamas žinutes, jei atidžiai stebėsite žmonių veido, kūno išraiškas bei judesius. Taip pat turėtumėte atkreipti ypatingą dėmesį į tai, kaip galėtumėte komunikuoti (tyčia ar ne) naudodami savo kūno kalbą.

3.2 Komandinis darbas

Jis vyksta ir kitose srityse, komandinis darbas yra madingas žodis, kuriam priskiriame visiškai skirtingas prasmes.

Mes manome, kad svarbu pradėti nuo tikslo, kurį norime pasiekti dirbdami komandoje, apibrėžimo: visų dalyvių potencialo sutelkimas į grupę.

Jei naudojame šį požiūrį, būtina pasikliauti šiuo tikslu sukurtomis palengvinimo technikomis, pradedant nuo „Liberizing Structures“ [Lipmanowicz 2014] ir baigiant „LEGO Serious Play“ [Kristiansen 2014].

Net ir pradėdami nuo šio požiūrio, turime savo besimokančiuosius supažindinti, nors jie yra patyrę savo darbo vietoje, tik kelios įmonės yra pakankamai pasirengusios, kad galėtų naudoti šią techniką, daugiausia tose, kurias [Laloux 2014] vadina žalio ir žalsvai mėlyno lygio organizacijomis: atsižvelgiant į tai, kad mūsų tikslas yra tobulinti ateitį užtikrinančius darbuotojus, gebėjimas vesti susitikimus ar dalyvauti juose yra ypač svarbus.

Visais naujausiais palengvinimo metodais bandoma skatinti pakaitomis diskutuoti, kiekviename susitikime dalyvaujančiam asmeniui suteikti galimybę kalbėti ir išnaudoti savo kūrybiškumą.

Tačiau komandinis darbas nėra pagrįstas tik susitikimais: per pastaruosius 50 metų klestėjo organizacinės teorijos ir metodikos, iš dalies kylančios iš gamybos („Toyota Production System“, „Lean“,...), iš dalies iš IT sferos („Agile“, „Scrum“, ...); visų jų pagrindu siekiama didesnio kiekvieno darbuotojo savarankiškumo ir atsakomybės.

Visi jie sutelkia dėmesį į vaizdinių metaforų ir vaizdinių įrankių naudojimą, pradedant „Kanban“ ir baigiant „Obeya Rooms“: tai yra revoliucija švietimo srityje, grįstoje žodžių vartojimu.

Visais šiais pastebėjimais norima pabrėžti ypatingo dėmesio poreikį mokant vyresnio amžiaus darbuotojus: dauguma jų užaugo suprasdami gyvenimą kaip linijinį kelią (žaidimų laikas, laikas studijoms, laikas darbui ir laikas poilsiui) ir švietimą, kaip asimetrinę veiklą, nukreiptą hetero būdu; dabar tie patys asmenys turi išmokti, kad gyvenimas yra cikliškas, kad egzistuoja mokymasis visą gyvenimą, ir kad jie turi mokytis ir dirbti tuo pačiu metu.

Kaip pabrėžta [Burns 2002], „andragogika reikalauja, kad suaugusiųjų švietėjai žinotų, kada nustoti kalbėti ir klausytis“: suaugusiųjų švietimo edukatoriaus pareiga yra besimokančiuosius nukreipti nuo

priklausomybės būsenos iki autonomijos būsenos, stiprinant savigarbą ir savęs nukreipimą bei ugdant motyvaciją mokytis.

Šioje srityje mokymasis gali vykti trumpomis sesijomis po 30–45 minutes, siekiant, kad būtų atsižvelgta į dėmesio sutelkimo trukmę, o vaidmenų rolės užima svarbiausią dalį, lydimą apibendrinimais, kad besimokantieji galėtų atgal grįžti prie savo įprastų vaidmenų.

3.3 Atsparumas

Šiandieninėje darbo rinkoje ieškantys darbo daugiausia vertinami pagal jų gyvenimo aprašymą, nors darbdaviai vis labiau reikalauja tokių asmeninių savybių kaip, pavyzdžiui, atsparumas stresui ir gebėjimas spręsti sudėtingas situacijas. Šiais pandemijos ir labai nesaugios padėties darbo rinkoje laikais, norintiems įsidarbinti, minkštieji įgūdžiai atlieka didesnį vaidmenį nei bet kada anksčiau. Šiuo metu vieni svarbiausių gebėjimų yra gebėjimas įveikti stresą, sunkumus ir (arba) patirtas traumas. Psichologijoje tai vadinama atsparumu ir yra vienas iš ieškomiausių ir itin vertinamų darbuotojų minkštųjų įgūdžių.

Kas yra atsparumas?

Psichologijoje „atsparumas“ reiškia individo gebėjimą įveikti sunkią ar stresinę situaciją. Atsparumo sampratą galima paaiškinti „menu mokėti naršyti tarp audrų ir staigių potvynių“. Tiksliau sakant, atsparumas yra psichologinis reiškinys, leidžiantis trauminę patirtį patiriančiam asmeniui priimti šį įvykį, siekiant įveikti sukrėtimą, susigrąžinti save ir judėti toliau. Atsparus žmogus gali susidoroti su sunkia situacija, sukeliančia stresą ar sielvartą, ir, nepaisant aplinkybių, išlikti pozityvus.

Atsparumo sąvoka taip pat gali būti apibrėžta kaip tam tikras individualus pasipriešinimas ir atsparumas nesėkmėms bei iššūkiams, didelis atsparumas atitinka didesnį pasipriešinimą ir gebėjimą atsigausti.

Tyrėjai nesutaria, kiek atsparumas yra genetiškai paveldimas. Panašu, kad žmonės skiriasi įgimtu sugebėjimu įveikti stresą. Tačiau akivaizdu, kad atsparumas yra greičiausiai sąmoningas procesas. Todėl įmanoma sustiprinti savo vidų ir tikėjimą savimi, sustiprinti savo pajėgumus ir kompetencijas bei tapti žmogumi, kuris gali įveikti nesėkmes. Galima sustiprinti savo psichiką ir išsiugdyti gyvenimo kontrolės jausmą.

Atsparumas taip pat yra minkštųjų įgūdžių gebėjimas; streso valdymas, optimizmas, motyvacija, lankstumas, gebėjimas prisitaikyti, kūrybiškumas ir pan. Atsparus individas taip pat turi daug kitų gebėjimų, kurie padeda efektyviai įveikti jo traumines gyvenimo fazes ir stresines situacijas darbe. Tyrimo duomenimis, gebėjimas prisitaikyti yra viena labiausiai vertinamų minkštųjų kompetencijų darbo rinkoje.

Amerikiečių psichologė Edith Grotberg mano, kad visiems reikia prisiminti savo stipriąsias puses. Ji ragina žmones ugdyti atsparumą mąstant ir suvokiant šiuos aspektus:

AŠ TURIU: Pagalvokite, kas Jums padeda jaustis geriau, pavyzdžiui, santykiai, rutina ir kasdieninė dienotvarkė, t. y. „taisyklės“, kuriomis vadovaujantis gyvenate, ir kokie yra Jūsų sektini pavyzdžiai.

AŠ ESU: Pagalvokite apie tai, kas esate, pavyzdžiui, kad esate žmogus, turintis požiūrį į gyvenimą, žmogus, kuriam rūpi kiti, žmogus, galintis didžiuotis savimi ir turintis vidinių stipriųjų pusių, kurias galima tobulinti.

AŠ GALIU: Pagalvokite, ką galite padaryti, pavyzdžiui, gerai mokate bendrauti, spręsti problemas, pagarbiai elgtis su kitais žmonėmis, užmegzti naujus santykius ar įgyti naujų įgūdžių, kurie suteikia Jums laimės, gerovės ir sėkmės.

Apibendrinant galima pasakyti, kad atsparumas yra svarbus gebėjimas prisitaikyti, bei, kaip įrodyta, turi tvirtą teigiamą ryšį su teigiamomis emocijomis ir gyvenimo prasme.

3.4 Kūrybiškumas

Rinkoms prisitotinus ir stiprėjant konkurencijai, būtina rasti inovatyvių metodų verslo problemoms spręsti ar net pagerinti mokymosi galimybes. Kūrybiškumo sąvoka, žinoma, yra sunkiai apibrėžiama. Kaip įmanoma sustiprinti kūrybiškumą, jei jo negalima tinkamai apibrėžti ir išmatuoti? Iš esmės nuo kūrybiškumo priklauso daugybė inovacijų, kurias reikia teisingai pritaikyti norint pasiekti norimą tikslą. Kūrybiška mąstysena žmonėms gali padėti sumaniai ir sėkmingai spręsti kylančias kliūtis ir problemas.

Patariama apsvarstyti kūrybiškumą atsižvelgiant į kelis scenarijus, užuot pasikliaujant tik žodynų ir straipsnių pateiktais paaiškinimais. Intelektas, talentas ir socialiniai aplinkos veiksniai gali paveikti kūrybiškumo potencialą, tačiau jie neapriboja ir neteikia prioriteto asmenims, o tai reiškia, kad kiekvienas gali būti kūrybingas. Negalima pakankamai pabrėžti teigiamo ar, priešingai, žalingo socialinio poveikio dėl kitų visuomenės narių teigiamų ar neigiamų atsiliepimų. Jo įtakinga jėga yra milžiniška, kaip ir daugeliu atvejų, šie veiksniai atlieka lemiamą vaidmenį siekiant galutinio sprendimo, nesvarbu, ar tai būtų susiję su verslo, asmeniniais ar mokymosi tikslais. Apsvarstę kitus požiūrius, žmonės gali performuluoti savo mintis, norint sukurti galutinį kūrybišką atsaką į tam tikrą problemą, tačiau daugeliu atvejų stiprios išorinės jėgos yra linkusios visiškai ištrinti trapią kūrybinę kibirkštį. Kitų žmonių nuomonės gali būti kruopščiai išklaudytos, kad būtų sudarytos gairės asmeniui, dėl to, kad asmens vaidmuo yra nepaprastai svarbus vertinant galutinę idėją dėl perspektyvumo, įgyvendinimo galimybių ir tinkamumo. (Amabile 2012)

Tačiau lieka atviras klausimas, kaip pagerinti kūrybiškumą. Egzistuoja technikos ir metodai, kurie skatina kūrybiškus veiksmus, neatsižvelgiant į individo studijų sritį. Pagrindinis dėmesys skiriamas įvairiems kūrybiškumo aspektams, įskaitant idėjų generavimo ir skirtingo mąstymo metodus arba problemos sprendimo, taikant kitą perspektyvą, metodus.

Technikos, skatinančios kūrybiškumą:

DARYK

Robert W. Olsen „DARYK“ metodas yra struktūruotas kūrybiškumo procesas. Tai reiškia problemos apibrėžimą, atvirą požiūrį, geriausių sprendimų nustatymą ir, galiausiai, transformaciją. Visas procesas veikia kaip savęs vertinimas, suteikiantis galimybę vizualizuoti, konceptualizuoti ir suformuoti mintis į sąmoningą, realią užduotį, kurią reikia išspręsti. Tai veikia kaip nuostabus savęs vertinimo įrankis.

SCAMPER metodas:

Ši technika skatina kūrybiškumą ir kūrybinį mąstymą, kurį 1920-ųjų viduryje sukūrė Bob Eberlee. Technika susideda iš kruopštaus kontrolinio sąrašo, kuriuo remiantis galima generuoti naujas idėjas, kuomet pradedama dirbti su pagrindine idėja. Ši technika yra specialiai skirta produkto, paslaugos ar proceso tobulinimui įmonėje.¹³

3-6-5 metodas:

Šis metodas yra rašytinė minčių lietaus technikos variacija, kuomet dalyviai surašo idėjas ant popieriaus lapo, kuris yra siunčiamas ratu visiems, kad visi galėtų pateikti savo idėjas.¹⁴

MINČIŲ ŽEMĖLAPIS:

Minčių žemėlapis yra klasikinė kūrybiškumo stiprinimo technika, naudojama siekiant vizualiai pavaizduoti idėjas, žodžius, užduotis ar kitas susijusias sąvokas, pagrįstas pagrindine idėja ar žodžiu. Šis metodas iš tikrųjų veikia, kai reikia daug sinchronizuoti duomenų, kuriant loginius ryšius tarp jų ir kūrybiškai sujungiant šias idėjas į apčiuopiamą formą.¹⁵

¹³ Learn more about the technique here: http://www.mindtools.com/pages/article/newCT_02.htm

¹⁴ See more about this method in the following link: <http://youtu.be/TR1i1PPd8ZU>

¹⁵ More about mind mapping: <http://youtu.be/wLWV0XN7K1g>, https://www.youtube.com/watch?v=s_wWWGJj_VU

Kūrybiškumo darbe tobulinimo būdai

Šie patarimai yra skirti individualiam kūrybiškumo tobulinimui bei turintys įtakos veiksniams, skatinantiems kūrybiškumą.

- Renkitės ar dekoruokite savo darbo vietą taip, kad tai atspindėtų Jūsų entuziazmą ir energiją.
- Kiekvienas žmogus nori tam tikro gyvenimo būdo ir darbo įpročių. Savo sprendimų priėmimo ir problemų sprendimo stiliaus pritaikymas ir asmeniniai interesai teigiamai veikia tai, kas esate darbe.
- Kas Jums kelia entuziazmą? Į kokius dalykus norite nukreipti savo energiją? Kas Jus įpareigoja? Apsvarstykite visus šiuos tris elementus darbe ir tai padės Jums dirbti.
- Kiekvienas kūrybinis veiksmas prasideda nuo koncepcijos. Įsitikinkite, kad įsivaizduojate ir formuojate tokias savo idėjas, kurias būtų įmanoma įgyvendinti.
- Kiekvienas kūrybinis veiksmas pereina inkubacinį etapą. Įsitikinkite, kad nustatėte tam tikrą ribotą kūrybinio darbo laiką, kad liktų laiko atlikti kitas atsakomybes. Būtina periodiškai daryti pertraukas tarp minčių srautų. Kas žino, ką asmuo gali išrasti ar atrasti vienu iš tokių periodų?
- Kiekvienas kūrybinis veiksmas baigiasi realizacija. Įsitikinkite, kad padedate kiekvienam savo asmeniui ar profesiniam projektui vystytis. Kiekvienas mažas žingsnis yra svarbus!
- Švęskite darbų pradžią ir pabaigą. Paminėkite didesnius įvykius, ieškokite priežasčių žaisti bei mėgaukitės tuo! Tai yra vienas iš tų elementų, kuriuos esame linkę atmesti, teigdami, kad nėra laiko linksmybėms ar žaidimams.
- Žinokite, kada yra laikas judėti toliau (nuo idėjų ar projektų) ir pradėti juos įgyvendinti, kad pasiektumėte galutinį tikslą.

Taigi, kada galima kalbėti apie tobulėjimą ir kūrybiškumo augimą? Tai turės akivaizdžių pasekmių. Nepriklausomai nuo srities, kurioje asmuo veikia, sukurti produktai taps rafinuotesni, sudėtingesni ir unikalesni. Pirmieji keli žingsniai gali būti sunkiausi kiekviename mokymosi procese, tačiau, nuosekliai ir ryžtingai, net ir sudėtingiausią neapdorotą akmenį galima paversti unikaliu, gražiu brangakmeniu.¹⁶

¹⁶ Daugiau:

<http://beadlinks.com/creativity/710.php>

<https://www.americanexpress.com/us/small-business/openforum/articles/how-to-boost-workplace-creativity/>

http://www.getvetter.com/posts/127-5-ideas-for-boosting-staff-creativity-in-the-workplace#.U7R3tfl_sQk

4 Kalbos mokymo metodai

Nuolat besikeičiančioje aplinkoje ir sparčiai besikeičiančioje darbo rinkoje šiomis dienomis, kuomet darbuotojai turi būti įvairiapusiški ir pasirenę įgyti naujų įgūdžių, vyresnių nei 50 metų žmonių padėtis patiria iššūkių. Todėl akivaizdu, kad reikia kokybiškų, prieinamų švietimo galimybių darbuotojams, vyresniems nei 50 metų. Konkrečiau kalbant, didelė kliūtis, su kuria susiduria darbuotojai, yra kalbos įgūdžių trūkumas, ypač anglų kalbos, kuri tampa vis svarbesne šiandienos būtinųjų kvalifikacijų dalimi, o vyresniems nei 50 metų Europos piliečiams dažnai trūksta šių specifinių įgūdžių. Kad būtų įvykdyti minimalūs reikalavimai daugelyje darbo vietų, vyresni nei 50 metų darbuotojai turi mokėti bent vieną užsienio kalbą, pageidautina – anglų kalbą.

Prieš pasiūlant ir apsvarstant kalbos mokymosi metodiką, būtina atsižvelgti į šios tikslinės grupės poreikius. Tikslinė darbuotojų grupė, vyresnė nei 50 metų, turi daugybę suaugusiųjų besimokantiesiems būdingų ypatumų, tokių kaip padidėjusi atsakomybė, lyginant su kitais besimokančiais, todėl akivaizdus lankstesnio, neformalaus požiūrio į kalbos mokymą poreikis. Be to, ši tikslinė grupė susiduria su amžiaus sąlygota situacija, kuomet dauguma įgūdžių ir patirtis jau yra įsitvirtinusi, tad sunku suformuoti mąstymą mokytis visą gyvenimą, jei to nebuvo daryta anksčiau.

Nepaprastai svarbu suteikti besimokantiems suaugusiesiems galimybę atlikti savęs įsivertinimą prieš pradėdant bet kokį mokymą, nes jie gali turėti įgūdžių, kurių jie nežino, arba gali nesugebėti tiksliai įvertinti savo kompetencijų lygio. Be to, įgiję įgūdžių įsivertinti, jie patys gali stebėti savo mokymąsi, kuris yra gyvybiškai svarbi mokymosi visą gyvenimą koncepcijos priemonė. Mokymosi patirties stebėjimas taip pat suteikia jiems padidėjusį savarankiškumo jausmą, jie gali geriau motyvuoti save ir tęsti mokymąsi.

4.1 Į užduotis orientuotas mokymasis

Į užduotis orientuotas mokymasis – komunikacinio požiūrio patobulinimas – sutelktas į konkrečių užduočių, per kurias mokoma ir mokomasi, atlikimą. Asmuo, besimokantis kalbų, naudojami kalba atlikdamas įvairias užduotis, prireikus įgyjant naujų struktūrų, formų ir gerinant žodyną.

Klaidos taisomos tik minimaliai. Taikant šio tipo mokymosi metodą, nuo trijų iki keturių savaičių periodai skiriami konkrečiai temai: ekologija, saugumas, medicina, religija, jaunimo kultūra ir pan. Besimokantieji

palaipsniui sužino apie konkrečią temą, naudodami įvairius išteklius, o kiekvienas periodas baigiasi galutiniu projektu, pavyzdžiui, rašytine ataskaita ar pristatymu.

Užsiėmimai yra panašūs į tuos, kurie vyksta klasėje, tačiau jie visada grindžiami viena, specifine tema. Besimokantiesiems pateikiama medžiaga, pritaikyta konkrečios tikslinės grupės poreikiams, pvz., darbalapiai, knygos, lankstinukai ir audio įrašai, tačiau tai nėra pagrindinis mokymosi šaltinis, o veikiau priemonės ir gairės besimokantiesiems kurti savo individualizuotą mokymąsi. Kaip jau minėta anksčiau, svarbu suteikti vyresniems kaip 50 metų darbuotojams (besimokantiems) lankstumo ir erdvės, kad jie galėtų panaudoti savo turimus įgūdžius, kad galėtų tobulinti mokymosi patirtį. Atsižvelgiant į nepriklausomumą ir autonomiją reikia padėti besimokantiesiems sukurti ir suformuoti savo tikslus mokytis tam tikros užsienio kalbos.

4.2 Kalbos mokymasis kompiuteriu (CALL)

4.2.1 Kalbų mokymasis grįstas technologijomis: nauji didaktiniai metodai

Užsienio kalbų mokymasis ir mokymas bėgant metams keitėsi dėl technologinių pokyčių, o tai sąlygojo naujus požiūrius, kad mokymasis būtų efektyvesnis ir patrauklesnis besimokantiesiems. Naujovės IKT srityje suteikia naujų privalumų ugdant užsienio kalbų kompetencijas ir leidžia besimokantiesiems aktyviau dalyvauti procese.

Edukatoriai turi kruopščiai planuoti didaktinius metodus, kad mokymosi grįsto technologijomis potencialas atitiktų besimokančiųjų poreikius ir išnaudotų visas naudojamų technologijų galimybes.

Šia prasme, taikant IKT metodus, turime išskirti dvi užsienio kalbų mokymosi rūšis: tą, kurioje e-mokymasis naudojamas kaip pagalbinė sistema, ir mokymąsi, visiškai pagrįstą IKT.

Didaktiniai metodai ir priemonės, pateikti skyriuose „**Pagrindiniai sėkmingo IKT grįsto kalbų mokymosi elementai**“ ir „**Praktinės idėjos įgyvendinimui**“, gali būti naudojamos e-mokymuose kaip paramos sistemos arba IKT grįstuose mokymuose, atsižvelgiant į atitinkamas ypatybes.

4.2.2 E-mokymasis kaip paramos sistema: mišrus mokymasis ir „apversta klasė“

E-mokymasis kaip kalbos mokymosi ir mokymo pagalbos sistema naudojama dviem didaktiniais metodais; dažniausiai jie vadinami mišriu mokymusi (angl. *Blended Learning*) ir „apversta klasė“ (angl. *Flipped Classroom*).

Mišrus mokymasis: mišrus mokymasis yra didaktinis metodas, kuriame tradiciniai klasės metodai derinami su mokymu internetu. Mokymosi procesas yra kontaktinių užsiėmimų ir mokymosi internetu derinys. Internetinės sesijos gali vykti sinchroniškai ir asinchroniškai.

„Apversta klasė“: ši ugdymo technika susideda iš dviejų komponentų: kompiuterinių technologijų naudojimo ir interaktyvių veiklų įtraukimo į kontaktinius užsiėmimus. Su informacija, kuri bus naudojama tiesioginiuose užsiėmimuose, besimokantieji supažindinami prieš užsiėmimus per e-mokymosi platformas ar mobiliąsias programėles. Besimokantieji turi daugiau galimybių dalyvauti užsiėmimų klasėje metu. „Apversta klasė“ remiasi pagrindine idėja – suteikti ir sukurti mokymosi bendruomenę, kurioje besimokantieji ugdytų žinias pasitelkdami konstruktyvią mokymosi patirtį, bendramokslų sąveiką ir bendradarbiavimą.

Abiejų mokymosi strategijų tikslas yra rasti optimalų klasėje vykstančio ir nuotolinio mokymosi derinį, kad būtų efektyviau pasiekti mokymosi tikslai ir efektyvumo kriterijai. Naujų technologijų naudojimas sukuria pridėtinę vertę ir turi būti įgyvendinamas atsižvelgiant į galutinį mokymosi tikslą.

4.2.3 Didaktiniai IKT grįsto kalbų mokymosi principai

Visi pedagoginiai principai, kurie taikomi tradiciniam asmeniniam mokymuisi, gali būti taikomi e-mokymuose pritaikant juos prie technologinės pažangos. IKT kalbų mokymuisi reikia sukurti internetinę mokymosi aplinką, kuri prisideda prie besimokančiųjų įtraukimo į mokymosi procesą. Rengiant mokymus, reikia atsižvelgti į:

- Kurso dizainą.
- Edukatorių ir besimokančiųjų IT įgūdžius.
- Techninę pagalbą vartotojams.
- Besimokančiųjų motyvaciją.
- Bendruomenės kūrimą.
- Laiko valdymo įrankius.

Remdamiesi šiais reikalavimais, Trepule ir kt. (2015) siūlo šiuos didaktinius principus, kurie padidintų besimokančiųjų sėkmę mokantis užsienio kalbos:

- **Orientacija į besimokantįjį:** technologijomis grįstas kalbų mokymasis turėtų būti orientuotas į besimokantįjį, kad būtų pasiekti teigiami mokymosi rezultatai.

- **Metakognityvinė veikla:** skatinti ir palaikyti besimokančiųjų metakognityvinę refleksiją, savęs vertinimo ir savarankiško mokymosi efektyvumą.
- **Socialinė sąveika:** siekiama stiprinti socialinę sąveiką dalyvaujant diskusijose ar kitaip palaikant ryšius su edukatoriais ir kitais besimokančiais.
- **Laiko valdymas:** siūlant laiko valdymo įrankius, leidžiama pasiekti pagrindinius rodiklius ir tikslus per nustatytą laiką.

Be šių principų, Tyrimų bendruomenės (angl. *Community of Inquiry, Col*) sistema apima tris tarpusavyje susijusius elementus, kurie palengvina prasmingą mokymąsi internetu (Wu ir kt., 2017):

- **Mokymo sąveika:** nurodo, kaip edukatoriai seka mokymosi veiklą ir palengvina mokymąsi; apima besimokančiųjų veiklos planavimą, nukreipimą ir palaikymą.
- **Socialinė sąveika:** nurodo socialinį ir tarpasmeninį bendravimą, reikalingą mokantis internetu; idealiu atveju apima atvirą bendravimą su kitais ir darnų atsaką komunikuojant.
- **Kognityvinė sąveika:** nurodo kritinio mąstymo įgūdžių ugdymą, gebėjimą kurti prasmę, kylančią iš idėjų.

4.2.4 Pagrindiniai sėkmingo IKT grįsto kalbų mokymosi elementai

Skaitmeninė kalbos mokymosi aplinka turi būti gerai subalansuota, kad būtų galima orientotis į besimokantįjį ir gerinti mokymosi kokybę bei didinti jausmą, kad priklausoma bendruomenei.

Wu ir kt. (2017) nurodo šiuos sėkmingos e-mokymosi aplinkos elementus:

Socialinė sąveika – socialinės sąveikos kūrimas: mokymasis neatsiranda izoliuotai, tai yra dalijimosi ir diskusijų su kitais besimokančiais procesas, darantis didžiulę įtaką besimokančiųjų motyvacijai ir pasiekimams. Internetinės diskusijos gali suteikti erdvės tiesioginiam grįžtamajam ryšiui, galimybei keistis idėjomis ir apmąstymais. Forumai, pokalbiai ir kitos IKT priemonės gali būti naudojamos socialinei sąveikai skatinti. Šia prasme IKT grindžiami kalbos kursai taip pat gali padėti išlaikyti grupės dviasį tarp skirtingų besimokančiųjų grupių arba tarp kontaktinių mokymų grupių.

Interaktyvumas ir bendradarbiavimas: e-mokymosi aplinkoje pratimai turi būti dinamiški, įtraukiant ir žaismingus komponentus. Žaidimų elementai padeda pritraukti ir išlaikyti besimokančiųjų dėmesį. Siekiant palengvinti užsienio kalbos mokymąsi, veikla turėtų būti orientuota į besimokantįjį ir skatinti besimokančiuosius aktyviai dalyvauti interaktyvioje veikloje, kuri atspindėtų realias gyvenimo situacijas.

Individualizavimas: vienas iš pagrindinių privalumų, kuriuos gali pasiūlyti e-mokymasis, egzistuoja dalyvių mokymo būdų ir turinio individualizavimas.

Besimokančiojo savarankiškumas: E-mokymasis ugdo besimokančiųjų savarankiškumą ir leidžia jiems dirbti savo tempu. Mokymosi būdų individualizavimas skatina besimokančiųjų savarankiškumą, nes mokymosi turinys pritaikytas prie jų poreikių, o pats besimokantysis pamažu tampa atsakingas už savo mokymąsi.

Autentiškas kalbos mokymasis: e-mokymosi užsiėmimų veiklos gali turėti autentišką, palaikantį, interaktyvų ir bendradarbiaujantį mokymosi kontekstą. Internetinės mokymosi bendruomenės suteikia mokymosi galimybes autentiškai naudoti užsienio kalbas. Patirtis rodo, kad kalbų mokymasis internetu suteikia besimokantiesiems galimybę bendrauti „natūralesnėje“ aplinkoje.

Edukatoriaus vaidmuo: edukatoriaus vaidmuo labai pasikeičia mokantis internete. Edukatorius daro įtaką tobulinant technologijas. Pagrindinis edukatoriaus vaidmuo yra kurso planavimas ir besimokančiųjų palaikymas bei konsultavimas.

Mišriuose kursuose edukatoriaus vaidmuo yra labiau susietas su mokymo įgūdžiais, įtraukiančia ir emocinga mokymosi veikla bei besimokančiųjų dalyvavimo klasėje skatinimu.

Virtualiuose kursuose edukatoriai labiau veikia kaip kuratoriai, konsultuojantys besimokančiuosius, siekiant įveikti mokymosi kelią.

4.2.5 Praktinės idėjos įgyvendinimui

Projektavimo programinė įranga: Yra daugybė projektavimo programų, skirtų interaktyviai internetinei mokymo medžiagai kurti ir besimokantiesiems įtraukti. Pavyzdžiui:

- **Moodle:** <https://moodle.org/>. Labiausiai populiari e-mokymosi platforma pasaulyje. Atvirojo kodo platforma, nemokama ir daugiakalbė.
- **ATutor:** Atvirojo kodo internetinė mokymosi valdymo sistema (LMS), naudojama internetiniams kursams kurti ir juos vesti. <https://atutor.github.io/atutor/index.html>
- **Dokeos:** atvirojo kodo LMS priemonė farmacijos ir sveikatos priežiūros įmonėms. Ji siūlo tokias funkcijas, kaip kurso kūrimas, pažangos stebėjimas, ataskaitų teikimas ir sertifikavimo valdymas. <http://www.dokeos.com/>

Informacijos ir planavimo įrankiai: įrankiai, leidžiantys edukatoriui bendrauti su besimokančiais ir dalintis informacija su jais.

- **Google Calendar:** <https://calendar.google.com/>. Edukatoriai gali sukurti kalendorių įtraukiant kurso planą ir pasidalinti juo su besimokančiais. „Google“ kalendorių galima eksportuoti.

Komunikacijos įrankiai: komunikacijos priemonės yra būtinos norint sukurti priklausymo bendruomenei jausmą ir skatinti autentišką mokymosi patirtį. Yra daugybė įrankių, kuriuos galima naudoti.

- **Žinutės/forumai:** „Moodle“ platformos leidžia besimokantiems siųsti pranešimus edukatoriui ir kitiems besimokantiems. Sistema taip pat leidžia sukurti diskusijų forumus, kuriuose kviečiami dalyvauti visi kursų dalyviai.
- **Tandem:** mobilioji aplikacija, kurioje besimokantieji iš viso pasaulio gali užmegzti ryšį su gimtąja kalba kalbančiais asmenimis ir praktikuoti tai, ko išmokstama realiuose pokalbiuose. <https://www.tandem.net/es>
- **Kitos nemokamos ryšio programos:** „Skype“, „Hangouts“, „WhatsApp“, „Viber“ ir pan.

Rekomendacijos veiklai:

- Technologijų pagalba telkiama internetinė mokymosi bendruomenė turėtų sudaryti sąlygas autentiškam besimokančiųjų bendravimui.
- Naujais tyrimais pabrėžia, kad sinchroninė sąveika yra pagrindinis motyvas besimokantiems įtraukti į užduočių veiklas. Besimokantieji teigė, kad kalbų geriausiai išmokti bendraujant su gimtąja kalba kalbančiais asmenimis. Taigi, rekomenduojama plėtoti praktikuojančių asmenų bendruomenę (Mhichil, Appel, Ó Ciardubháin, Jager ir Prizel-Kania, 2015).
- Besimokančiųjų atsakomybė už mokymosi internetu veiklą yra būtina. Norėdami paskatinti besimokančiųjų mokymosi pažangą, edukatoriai turi turėti įrankių, skirtų stebėti jų pažangą viso proceso metu (Wu ir kt., 2017).
- „Apverstos klasės“ atveju, internetiniai kursai turėtų būti prieinami dalyviams bent pusmetį po kursų pabaigos, taip suteikdami tęstinio mokymosi proceso galimybes (Mullamaa, 2010).
- Kiekvienoje internetinėje mokymosi aplinkoje turėtų būti numatytos tam tikros užduotys, kad būtų galima išvengti netinkamo mokymosi (Michil ir kt., 2015).

4.3 Komunikacinis požiūris

Komunikacinis požiūris yra šiandien plačiausiai naudojamas ir plačiausiai priimtas požiūris į klasėje vykstantį užsienio kalbų mokymą ir daugeliu atžvilgiu yra anksčiau pasirodžiusių požiūrių ir metodikų kulminacija.

Tai pabrėžia besimokančiojo gebėjimą komunikuoti įvairias funkcijas, tokias kaip klausimų formulavimas ir atsakymas į klausimus, prašymų teikimas, apibūdinimas, pasakojimas ir palyginimas. Užduočių skyrimas ir problemų sprendimas – du pagrindiniai kritinio mąstymo komponentai – priemonės, kuriomis veikia komunikacinis požiūris.

Skirtingai nuo tiesioginio metodo, gramatikos mokoma ne atskirai. Mokymasis vyksta kontekste; išsamus klaidų taisymas yra neakcentuojamas, tikimasi, kad besimokantieji natūraliai išmoks sklandžių kalbos įgūdžių dažnai ją naudodami. Besimokantieji tobulėja komunikuodami, o ne analizuodami kalbą.

Komunikacinė klasė apima veiklą, kurios metu besimokantieji pasakojimo ar derybų būdu gali išspręsti problemą ar situaciją ir taip įgyti **komunikacinę kompetenciją**. Taigi, kai kurios veiklos gali apimti dialogą, kurio metu dalyviai derasi, kada ir kur jie valgys vakarienę, istorijos sukūrimą pagal nuotraukų seriją arba dviejų paveikslėlių panašumų ir skirtumų palyginimą.

Kalbų kavinė

Komunikacinį požiūrį galima įgyvendinti įvairiais būdais. Viena iš tokių praktikų yra kalbų kavinė. Kalbų kavinė yra socialus būdas išmolti ir praktikuoti pasirinktą užsienio kalbą, nes besimokantiejiems ne tik suteikiama galimybė praktikuotis su kitais besimokančiais, bet ir keičiamasi naudinga informacija, įgūdžiais ir patirtimi, susijusiais su darbo paieška. Be to, tai galėtų suteikti (potencialiems) darbuotojams, vyresniems nei 50 metų, galimybę sukurti stiprią socialinės paramos grupę. Kadangi vyresni nei 50 metų besimokantieji linkę vengti formaliojo mokymo, kalbų kavinės metodika atrodo ideali dėl laisvos saviraiškos ir keitimosi idėjomis bei informacija principo. Kalbų kavinų pokalbių temos gali būti susijusios su internetinėmis darbo paieškomis, kandidatavimu į darbo vietą, pasiruošimu pokalbiams ir konkurencingumo išlaikymu šiandienos darbo rinkoje. Paprastai turėtų dalyvauti pagalbininkas, kalbantis tiksline kalba, kad padėtų besimokantiejiems tęsti temą ir galėtų atsakyti į iškilusius klausimus. Patariama reguliariai rengti susitikimus, siekiant išlaikyti aukštą motyvacijos lygį. Šis metodas turi papildomą pranašumą, nes tai yra nebrangus mokymosi metodas, kadangi besimokantiejiems kainuoja tik gėrimas kavinėje.

Interneto kavinė

Kalbų kavinės moderni adaptacija yra interneto kavinė. Principai yra tokie patys kaip kalbų kavinėje, tačiau aplinka smarkiai keičiasi, nes susitikimai vyksta internetu. Besimokantieji gali išmokti užsienio kalbos praktiškai virtualiame kambaryje pasitelkdami garso ir vaizdo priemones, tokias kaip pokalbis, vaizdo pokalbis ar telekonferencija. Vedėjas taip pat dalyvauja šioje kalbos kavinėje, turi panašų vaidmenį suteikdamas besimokantiems temas, kurias jie gali aptarti tiksline kalba, ir atsako į klausimus. Interneto kavinei būdinga tai, kad ji palengvina registraciją ir padeda naudotis internetiniais įrankiais, tokiais kaip internetine platforma ir telekonferencijos įrankiais (pvz., „Skype“, „Zoom“ ir pan.). Diskusijų temos gali būti panašios į kalbų kavinės temas. Priklausomai nuo režimo, besimokantieji turi galimybę praktikuoti ne tik savo kalbėjimo ir klausymo įgūdžius, bet ir skaitymo bei rašymo įgūdžius, kuomet bendravimas galimas ir naudojant rašytinį tekstą. Papildomas pranašumas, lyginant su kalbų kavine – padidėja lankstumas laike ir erdvėje, nes besimokantiems nereikia susitikti fiziškai, jie gali mokytis patogiai savo namuose ir jiems nereikia keliauti į kavinę. Vienas galimas trūkumas – konkrečiai tikslinei žmonių, vyresnių nei 50 metų, grupei gali kilti tam tikrų praktinių kliūčių, susijusių su žemu skaitmeninių įgūdžių lygiu. Tačiau prieš mokymus atliekant tikslinės grupės poreikių analizę galima įvertinti, ar kalbų kavinė, ar internetinė kavinė geriau tinka konkrečiai besimokančiųjų grupei.

Tandem

Anksčiau paminėta „Tandem“ kalbų mainų programa yra įrankis, padedantis besimokantiems užsienio kalbos tobulinti savo įgūdžius poromis. Besimokantysis pasirenka kalbą, kurią nori patobulinti, ir yra sugrupuojamas su kitais vartotojais, kurie taip pat nori išmokti ir praktikuoti tą pačią kalbą. Programa suteikia galimybę praktikuoti visus kalbos aspektus: klausytis ir kalbėti, taip pat skaityti ir rašyti. „Tandem“ kalbų mainų tikslas yra galimybė įsitikinti, kad įvyko bendravimas ir abu partneriai aiškiai supranta vienas kitą. Kadangi nebūtinai vyresni nei 50 metų amžiaus žmonės bus bendravę tarpusavyje, tad būtų efektyvesnis būdas, jei jie padėtų vienas kitam, nes jų poreikiai tam tikram kalbos lygiui dažniausiai yra panašūs. Jei besimokantysis neturi net pagrindinio kalbos supratimo lygio, paprastai patariama, kad partneris būtų gimtosios kalbos atstovas, arba turėtų mokymo kompetencijų, padedančių besimokančiajam pasiekti pradedančiojo bendravimo įgūdžių užsienio kalba lygį.

5 IKT mokymo metodai

Informacinės ir komunikacijos technologijos (IKT) yra technologinių įrankių ir išteklių, skirtų kurti, skleisti, keisti ir valdyti informaciją, visuma. IKT švietimui suteikė daug naujovių ir iš esmės pakeitė vertybes, metodus ir rezultatus. Manoma, kad šie įgūdžiai, kuriuos kadaise įgijo besimokantieji, padėjo pagerinti jų statusą gyvenime, prisidėti prie šalies ekonomikos, kurti savarankiško darbo vietas ir tinkamai panaudoti žmogiškuosius ir materialinius išteklius.

Informacinių technologijų amžiuje tradiciniai ugdymo metodai nėra pakankamai veiksmingi. Dabartinėje švietimo sistemoje reikia diegti greitus ir netradicinius ugdymo metodus ir formas ugdymo procesuose, kurių metu galima būtų aktyviau dalyvauti ir motyvuoti besimokančiuosius mokytis savarankiškai. Šis procesas yra sudėtingas, todėl edukatoriams ir lektoriams, taip pat besimokantiesiems ir dalyviams reikia įgyti naujų įgūdžių norint dirbti su IT priemonėmis ir programine įranga: kompiuteris, interaktyvi lenta, daugialypės terpės duomenų projektorius, internetas ar pan. Technologiniai įrankiai suteikia naujų galimybių tiek edukatoriams ir lektoriams, tiek ir besimokantiesiems mokymosi proceso metu. IKT suteikia prieigą prie netradicinių informacinių šaltinių, padidina saviugdros efektyvumą, skatina kūrybiškumą ir realizuoja naujas švietimo formas ir metodus. Švietimo sėkmė priklauso nuo to, kaip greitai ir lengvai galima bus gauti įvairios informacijos.

Kadangi IKT mokymas negali pasigirti ilga istorija, daugeliu atvejų mokymas nebuvo aiškiai suformuluotas, o jo formavimas nebuvo itin sąmoningas, labiau instinktyvus, o tai taip pat lemia, kad dauguma edukatorių naudoja ne vieną metodą, o tam tikrą metodų derinį, kuomet vienas iš jų yra dominuojantis.

Toliau išvardijami ir apžvelgiami labiausiai paplitę programų mokymo metodai:

Orientuotas į problemą (pasirenkamos programos palaipsniui sunkėjant užduotims arba praplečiamos sąvokos ir funkcijos pasitelkiant reikiamą įrankį),

Orientuotas į taikymą (moko įgūdžių, reikalingų tam tikros rūšies dokumentui sukurti, jo struktūros ir išplėtimo tvarka),

Orientuotas į meniu (moko apie programą naudojantis programa, tiksliau, per programos meniu elementus),

Orientuotas į funkcijas (apibrėžia bendras programų sistemos funkcijas, pvz., įterpimą, taisymą, spausdinimą, formatavimą ir t.t. biuro programose, o tuomet jas susieja su konkrečiomis žiniomis),

Orientuotas į koncepciją (apibrėžia taikomųjų sistemų, pvz., langelio, eilutės, stulpelio, bloko, lapo ir kt., skaičiuoklėse naudojamas sąvokas, tada aptaria su jomis susijusias funkcijas),

Orientuotas į abstrakčius įrankius (apibrėžia nuolat tobulėjančias abstrakčių įrankių serijas, pvz., tekstams kurti ir formatuoti, tuomet aptaria kiekvienam lygiui reikalingas žinias).

5.1 Orientuotas į problemą

Orientuotas į problemą mokymo metodas gali būti efektyviai naudojamas mokant kompiuterinių programų, kur jis iš esmės reiškia tą patį, kaip ir bet kurioje dalyko srityje. IKT mokymas gali būti šiek tiek kūrybiškai pritaikytas prie orientuoto į problemą metodo. Nors pagrindinės problemos įvairiose disciplinose skirsis, yra keletas gerų į problemą orientuoto metodo ypatybių (Duch, BJ, Groh, S. E ir Allenas, DE (Eds.). (2001). *The power of problem-based learning*. Sterlingas, VA: Stylus). Be kurso turinio įsisavinimo, į problemą orientuotas metodas gali skatinti kritinio mąstymo, problemų sprendimo ir bendravimo įgūdžių ugdymą. Tai taip pat gali suteikti galimybių dirbti grupėse, rasti ir įvertinti medžiagą bei mokytis visą gyvenimą.

Tiesiog norėdami tai parodyti, apsvarstykite daugybę viena iš kitos išplaukiančių užduočių ir jas struktūruokite taip, kad joms išspręsti reikėtų vis naujų taikomųjų žinių; tačiau tuo pačiu reikia nuolat naudoti anksčiau įgytas žinias. Tai galima iliustruoti, pavyzdžiui, apdorojant tekstą.

Kai mokome besimokantįjį, pavyzdžiui, įklijuojant paveikslėlius, nėra tikslinga naudoti užduotis, sutelktas vien į tai. Taikant šį metodą, galima pasirinkti tokias užduotis, kurios priverčia besimokančiuosius pasinaudoti kitų objektų įklijavimo galimybėmis ir anksčiau išmoktais pastraipų bei objektų formatavimais.

Nuolatinis ankstesnių žinių naudojimas yra būtinas gilesniam įgūdžių įgijimo procesui, o nuolatinė praktika padeda tobulinti įgijimą ir jo naudojimą ateityje.

Serija užduočių gali padėti įvesti įvairius naujus žinių elementus:

žinios apie programos tipą, jos bendrą struktūrą, mąstymo ir planavimo įgūdžiai (kaip tai galima išspręsti greičiau, lengviau ir paprasčiau? ir kt.), geras įrankių valdymas (kokių programos funkcijų reikia norint išspręsti pateiktą užduotį?).

Išskirtinis šio metodo bruožas – jis lengvai ir logiškai leis besimokantiesiems pereiti iš vienos programos ar operacijų rinkinio programoje į kitą, jei problemos sprendimą bus lengviau realizuoti naudojant kitas operacijų ar funkcijų grupes.

Pagrindinis klausimas, su kuriuo galite susidurti taikydami šį metodą, palyginti su kitomis temomis, yra nedidelis užduočių kiekis. Be to, šios užduotys gali būti ne taip gerai susistemintos. Norint efektyviai naudoti šį metodą, edukatoriams gali tekti patiems atlikti užduotį.

Į problemą orientuotas metodas tinka vidurinėms mokykloms, kuriose pagrindinis dėmesys skiriamas skirtingų sprendimo būdų testavimui, o ne visiškam IKT įrankio ar programos valdymui.

5.2 Orientuotas į taikymą

Orientuotas į taikymą metodas yra tarsi supaprastintas ankstesnio metodo variantas. Didžiausias skirtumas yra tas, kad šis metodas neskatina mokyti visų galimybių, tačiau daugiausia dėmesio skiria tiems elementams, kurie yra būtini taikymo sferai arba dokumento tipui, jei jiems taikomas teksto redagavimas. Kalbant apie teksto redagavimą, pavyzdžiui, tai gali būti CV, forma, dokumentų apjungimas, straipsnis ir daugybė panašių užduočių.

Aptarkime CV kaip dokumento tipą. CV turi kontaktinę informaciją, antraštes, paprastas eilutes ir t.t. Todėl gali tekti suformatuoti pastraipas (įtraukas ir tarpus), simbolius (šrifto efektus, dydį ar net tipą). Taip pat labai tikėtina, kad tarp įprastų eilučių atsiras sąrašai (pavyzdžiui, mokslinių laipsnių ar išklaustyų kursų sąrašas). Pažangiau parengtame CV gali būti įtraukti paveikslėliai, kurie turi būti atitinkamai išdėstyti ir suformatuoti.

Šis metodas aiškiai atskleidžia skirtumus tarp CV ir straipsnio, todėl, kad tarp šių dokumentų tipų yra daug skirtumų. Nors ir didelė dalis susijusių sąvokų, valdymo metodų ir įrankių yra identiški tiems, kurie buvo mokomi teksto apdorojimo metu (juos netgi galima sukurti naudojant tas pačias priemones), tačiau jų svarba ir taikymo dažnis yra labai skirtingi (pvz., stulpeliai, turinys, puslapių numeracija, indeksai ir kt.).

Šis metodas gali būti naudojamas ir kitose IKT srityse. Kalbant apie iliustracijas, gali būti plakatai, linijos, paveikslėliai, logotipai, mozaikos, maketai, grafikai, žemėlapiai ir pan. Tuo tarpu skaičiuoklėse daug dėmesio dokumento tipui nėra skiriama, bet tai gali būti, pavyzdžiui, analizės, statistikos, matematinės programos, lentelės, diagramos, simuliacijos ir pan.

Orientuotas į taikymą metodas yra vienas iš tinkamiausių suaugusiųjų švietimui, kai besimokantieji mokosi dirbti su dažniausiai pasitaikančiais dokumentų ar failų tipais, taip pat bando pritaikyti skirtingus būdus dirbdami su jais.

5.3 Orientuotas į meniu

Šis metodas remiasi idėja, kad žinojimas, koks mygtukas atlieka kokią funkciją yra lygus žinojimui, kaip naudotis taikomąja sistema. Šis metodas daugiausia dėmesio skiria mygtukams, jų atliekamoms funkcijoms ir rutiniam jų naudojimui. Neabejotinai, rutina gali būti reikalinga, kadangi tai yra garantuotas būdas pasiekti konkretų tikslą, tačiau kai kurios rutinos yra efektyvesnės nei kitos. Kai kurie įpročiai atsiranda iš ankstesnės patirties ir jų negalima įgyti kartu su pradmenimis, tačiau edukatorius turėtų ne tik sutelkti dėmesį į „kaip tai padaryti“, bet ir padėti besimokantiems patiems tobulinti įpročius, vietoj to, kad būtų reikalaujama iš jų įsiminti gerai žinomą nusistovėjusią praktiką. Šis metodas neteikia pirmenybės planavimui, estetiniam ir praktiniam išdėstymui ar pan. Šio metodo pagrindinis tikslas yra išmokyti visus programos meniu elementus, kuomet pritaikymas yra minimalus, o programos vartotojas spaudžia mygtukus ir atlieka įsiminto sąrašo darbus pagal taisykles, kurių visada reikia laikytis.

Orientuotas į meniu metodas yra laikomas vienu prasčiausių IKT mokymo metodų ir jis yra visiškai netinkamas norint įgyti programos naudojimo įgūdžių.

5.4 Orientuotas į funkcijas

Kompiuterinių programų taikymo mokyme, orientuotas į funkcijas metodas yra kuomet programa suskaidoma į sąveikaujančių modulių rinkinį, kuriame kiekvienas modulis turi aiškiai apibrėžtą funkciją. Taigi, dirbti su taikomąja sistema yra mokoma pasitelkiant funkcinį požiūrį ir bandoma sukurti mokymo procesą pagal kiekvienos programoje esančios funkcijos veiksmų apimtį.

Taikant šį metodą, besimokantysis supažindinamas su šiomis funkcijomis ir jam siūloma pasirinkti, kurią funkciją mokytis ir praktikuoti. Pavyzdžiui, biuro programos yra susijusios su dokumentų kūrimu, saugojimu, modifikavimu, formatavimu, rodymu ekrane ir kartais spausdinimu. Norint sukurti dokumentą, galima naudoti jau esančią medžiagą arba sukurti visiškai naują maketą. Dokumento saugojimas reiškia jo išsaugojimą arba kitos versijos sukūrimą. Dokumento modifikavimas reiškia jo pakeitimą panaikinant arba pridėdant, keičiant ar perkeliant kai kurias jo dalis. Dizainas ir išdėstymas yra susijęs su šriftų, pastraipų, lentelių, elementų koregavimu. Yra net kalbos nustatymai, skirti rašybai ir

gramatikai tikrinti. O spausdinimo funkcija naudojama formatuojant dokumento, skaidrių, skaičiuoklių maketą prieš spausdinant.

Orientuotas į funkcijas metodas skirtas sutelkti dėmesį į daugelį dalykų, kuriuos reikia atlikti naudojant programą, ko paprastai nebūna mokoma pradmenų mokymuose, bet yra naudojami pažangesnių mokymų metu, t. y. kai besimokantieji kasdieniniame darbe reikia dažnai ir įvairiose situacijose naudoti programą.

5.5 Orientuotas į koncepciją

Šis programų mokymo metodas skirtas paaiškinti pagrindinius elementus, kurie naudojami tam tikroje taikymo srityje ir pagal kuriuos programą galima padalinti į atskiras sritis.

Atitinkamai, kai tik besimokantysis susipažįsta su pagrindinėmis programos sąvokomis, supažindinama su operacijomis, kurias galima atlikti su kiekvienu iš tų elementų.

Teksto redagavimo pagrindinių sąvokų pavyzdžiai yra žodis, stulpelis, kraštinė, fonas. Skaičiuoklės – langelis, stulpelis, lapas, darbaknygė, o taškas, linija, forma, sluoksnis – grafikos redaktoriams ir pateikčių programoms – tik keletas paminėtinų elementų. Veiksmai, kuriuos galima atlikti, yra gana panašūs visose programose – pridėti, įterpti, ištrinti, pasirinkti, kopijuoti, formatuoti ir pan. Kiek sėkmingas mokymo ir mokymosi procesas priklauso nuo tinkamos pateiktų sąvokų tvarkos pasirinkimo ir nuo to, kaip gerai mokymo programa yra struktūrizuota.

Orientuotas į koncepciją metodas sutelktas į programos struktūras ir sąvokas, kurios paprastai netinka mokyti pagrindų, tačiau yra labiau naudojamos profesionalesnėms mokymo programoms, t. y. kai besimokantieji reikia kasdien ir įvairiai naudoti programą.

5.6 Orientuotas į abstrakčius įrankius

Šis metodas skirtas ir naudojamas mokyti pažangių IKT įrankių įgūdžių ar praktikos. Šis metodas yra naudingas, kai besimokantieji jau turi tam tikrą ankstesnę taikymo patirtį ir turi būti išmokyti naudotis nauju panašiu įrankiu arba jiems reikia išmokyti naujų įrankio funkcijų ar parinkčių, papildančių anksčiau išmoktas, kad jie galėtų efektyviau dirbti.

Tokiomis aplinkybėmis vienas didžiausių sunkumų kyla dėl ankstesnių ir naujų įrankių žinių ir įgūdžių lygio (pavyzdžiui, yra didelis skirtumas naudojant paveikslėlių apdorojimo programas „Paint“ ir „Photoshop“, kai tuos pačius sparčiuosius klavišus galima naudoti visiškai skirtingiems dalykams). Su

besimokančiaisiais suaugusiaisiais dažnai pasitaiko atveju, kai turintiems gerų įgūdžių naudotis įprastu įrankiu sunku išmokti naudotis nauju. Orientuotas į abstrakčius įrankius metodas skirtas šiai problemai spręsti ir mokymosi procesui planuoti. Mokymo procesas yra suskirstytas į keletą pereinamųjų lygių, kad besimokantieji po truputį įgytų naujus įgūdžius palaipsniui naudodamiesi nauju įrankiu.

Galiausiai, orientuotas į abstrakčius įrankius metodas yra vienas iš tinkamiausių metodų suaugusiųjų švietimui, kai besimokantieji, turintys ankstesnės patirties šioje srityje, yra mokomi ir įgyja naujų IKT įrankių ar programų įgūdžių prasmingu būdu.

6 Pasidalijimas geriausiomis praktikomis

Šiame skyriuje bus pristatytas šalių partnerių geriausių praktikų rinkinys. Geriausia praktika yra tokia iniciatyva, kaip projektas, metodika, mokymo medžiagos kūrimas ir pan., kurią galima perkelti į kitą geografinę vietą ir kurios tikslinės grupės rezultatai yra panašūs.

Šios geriausios praktikos daugiausiai skirtos **vyresnio amžiaus suaugusiųjų švietimui** tokiose srityse, kaip **skaitmeniniai įgūdžiai** ir **kalbiniai įgūdžiai**. Šių praktikų tikslas buvo pagerinti vyresnių nei 50 metų žmonių įsidarbinimo galimybes tiems, kurie ieško darbo, arba norėtų pakelti savo vertę darbdaviui, mokydamiesi šiuolaikinei darbo jėgai reikalingų įgūdžių.

Pasidalijimo geriausiomis praktikomis tikslas yra suteikti suinteresuotiesiems subjektams įkvėpimo šaltinių apie veiksmus, kuriuos galima įgyvendinti jų vietos bendruomenėse. Kadangi geriausios praktikos, pateiktos šiame skyriuje, pasiekė apčiuopiamų teigiamų rezultatų, jos gali tapti vertinga priemone, siekiant pagerinti vyresnių asmenų įsidarbinimo galimybes.

Geriausios praktikos rinkimo metodologija buvo bendras visų projekto „4E“ partnerių tyrimas, kuris identifikavo praktikas, susijusias su projekto tema savo šalyse ir pateikė rezultatus išsamiai ir struktūruotai kaip pagrindinę informaciją apie geriausią praktiką bei interneto nuorodas, kur galima rasti papildomos informacijos. Šio tyrimo rezultatus galite rasti žemiau.

6.1 Čekija

Parama suaugusiųjų švietimo plėtrai 50+ SENIOR	
Geriausios praktikos sritis	Suaugusiųjų švietimas
Tikslī vieta	Čekija
Metodo tipas	Minkštieji įgūdžiai, kalba, pan.
Įgyvendinimo data	Nuo 2013 m. iki 2017 m., ir nuo 2018 m. iki 2022 m.
Trumpas apibūdinimas	<p>Parama suaugusiųjų švietimo plėtrai 50+ SENIOR yra projektas, kurio tikslas – pagerinti 50 metų ir vyresnių žmonių švietimo galimybes Čekijoje.</p> <p>Pozityvaus amžėjimo nacionalinį veiksmy planą 2013-2017 m. pratęsė Pasiruošimo amžėjimui strategija 2018-2022 m. Jos tikslas yra suformuluoti strateginį požiūrį į visuomenės parengimą amžėjimui, kuris iš esmės yra visa apimanti darbotvarkė įvairiose viešosios politikos srityse. Šia sistema siekiama veikti ne tik probleminėse srityse, paliečiančiose senjorus, bet ir suformuluoti priemones, skirtas pasirengti visos visuomenės amžėjimui ir taip įtraukti bet kokio amžiaus žmones. Pažymėtina, kad Čekijoje jau gyvena daugybė kartų, kurios netrukus sulauks vyresnio amžiaus, ir kad turime sistemingai ruošti gyvenimui ilgai gyvenančioje visuomenėje.</p> <p>Nuo Pozityvaus amžėjimo veiksmy plano pradžios sukurtos programos visada buvo orientuotos į vieną iš senjorų vystymosi sričių: 2014 m. – psichinės ir fizinės sveikatos priežiūra ir palaikymas; 2015 m. – senjorų nepriklausomybės palaikymas; 2016 m. – socialinių kontaktų stiprinimas ir palaikymas bei teigiamų emocijų patyrimas; 2017 m. – senjorų fizinio ir psichinio saugumo apsaugos didinimas; 2018 m. – menas.</p>
Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei	Projektą sudaro dvi skirtingos tikslinės grupės: moksleiviai ir senjorai. Projekto tikslas yra sukurti švietimo kursą, kuriame būtų mokinių ir senjorų sąveika. Tokiu būdu jaunoji karta savo žinias perduos senjorams. Mokiniai taps lektorais ar padėjėjais. Vidurinių mokyklų mokytojai kuria edukacines programas senjorams.
Reprezentacinė medžiaga	https://univ.cz/dalsi-vzdelavani-skol/vzdelavani-dospelych http://www.nuv.cz/senior http://www.nuv.cz/senior-50

Šaltiniai (knygos, straipsniai, nuorodos) arba (ir) papildomi šaltiniai	https://icv.mendelu.cz/u3v/30985-mezinarodni-projekt-idemasap-50plus
Panašūs projektai ar galimi / potencialūs įkvepiantys pavyzdžiai iš viso pasaulio	https://www.esfcr.cz/projekty-oplzz/-/asset_publisher/0vxsQYRpZsom/content/vyuziti-zkusenosti-stribrne-generace-?inheritRedirect=false

Pasinaudokite „sidabrinės kartos“ patirtimi	
Geriausios praktikos sritis	50 metų ir vyresnių žmonių nedarbas, keitimasis patirtimi
Tiksli vieta	Čekija, Vokietija, Austrija, Slovakija
Metodo tipas	Minkštieji įgūdžiai, kalbos ir kt.
Įgyvendinimo data	Nuo 2012-02-04 iki 2014-03-31
Trumpas apibūdinimas	Pagrindinis projekto tikslas buvo keitimasis patirtimi ir gerosios praktikos perdavimas sprendžiant aukštą vyresnių nei 50 metų žmonių nedarbo lygį, kurį sąlygojo amžiaus, sveikatos, žinių apribojimai ir tuo pačiu nepateisinamos darbdavių kliūtys. Šios kategorijos žmonės susiduria su daugybe problemų ir kliūčių, be to, kalbant apie nedarbą, būtent jie yra labiausiai pažeidžiami. Kai praktika keičiasi ir tuo pačiu metu vyksta žmonių restruktūrizacija, šie žmonės pirmieji netenka darbo. Be to, grįždami į darbo rinką jie susiduria su daugeliu kliūčių, daugiausia dėl savo amžiaus.

Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei	<p>Projekte dalyvavo daug skirtingų tikslinių grupių: Čekijos užimtumo tarnyba, mokslinių tyrimų ir švietimo įstaigos, darbdaviai. Naujai įdiegtos inovatyvios priemonės gali netiesiogiai paveikti vyresnius nei 50 metų amžiaus bedarbius. Projekto veiklų tikslas buvo pateikti tikslinei organizacijų grupei išsamią situacijos analizę, įskaitant gerosios praktikos pavyzdžius iš užsienio, ir taip padėti teigiamai paveikti nedarbo situacijos raidą. Dalinis projekto tikslas buvo išmokyti pagrindinius Čekijos veikėjus efektyviai dirbti su vyresniais nei 50 metų žmonėmis darbo rinkoje, kad jie galėtų visiškai išnaudoti savo galimybes ir siekiant sudaryti jiems galimybę likti darbe. Šie tikslai turėjo būti pasiekti perduodant išbandytas procedūras ir metodus iš užsienio ir kartu kuriant produktus, kurie tiktų Čekijos Respublikos sąlygoms.</p> <p>Taipogi vienas iš tikslų buvo parengti trijų Europos sąjungos šalių (Vokietijos, Austrijos, Slovakijos) požiūrių analizę ir suformuluoti rekomendacijas bei metodikas pagrindiniams Čekijos veikėjams.</p>
Reprezentacinė medžiaga	https://www.esfcr.cz/projekty-oplzz/-/asset_publisher/0vxsQYRpZsom/content/vyuziti-zkusenosti-stibrne-generace-?inheritRedirect=false
Šaltiniai (knygos, straipsniai, nuorodos) arba (ir) papildomi šaltiniai	http://www.damaco.cz/vyuziti-zkusenosti-stibrne-generace-020/
Panašūs projektai ar galimi / potencialūs įkvepiantys pavyzdžiai iš viso pasaulio	https://www.aivd.cz/ https://www.adoma-os.cz/projekt-50/

6.2 Švedija

„E-mprove(r)“	
Geriausios praktikos sritis	50 metų ir vyresnių žmonių nedarbas, keitimasis patirtimi
Tiksli vieta	Ispanija, Italija, Švedija, Lenkija
Metodo tipas	Mokymasis darant, asmeniniai projektai, skirti IT įgūdžiams ugdyti, verslo plano kūrimas
Įgyvendinimo data	Nuo 2016-10-01 iki 2019-05-31

<p>Trumpas apibūdinimas</p>	<p>Pagrindinis „E-mprove(r)“ projekto, finansuojamo iš Erasmus+ programos, tikslas buvo parengti internetinius kursus, skirtus verslo IT dėstytojams ir mokytojams, dirbantiems su besimokančiais suaugusiais. Kursų medžiaga ir moduliai padeda mokytojams naudoti įvairius metodus, kad įkvėptų ir įgalintų besimokančius suaugusiuosius įgyti IT įgūdžių ir susipažinti su pagrindinėmis sąvokomis, reikalingomis dirbant su šiandieninėmis interneto platformomis ir internetiniu verslu.</p> <p>IT įgūdžiai ir verslumo mąstymas yra svarbūs praktiškai bet kurioje šių dienų ekonomikos sferoje, nes įmanoma pasiekti daug platesnį potencialių klientų ratą įvairaus dydžio įmonėms, net ir pačioms mažiausioms savo šalyje ar / ir užsienyje. Daugelis įmonių ir organizacijų ieško tokių galimybių ir vertina darbuotojus, galinčius prisidėti savo žiniomis ir įgūdžiais toliau plėtojant šią sritį.</p> <p>Naudodamiesi projekto priemonėmis, besimokantieji gali išbandyti save, išsiaiškinti, kokiam lygiui jie priklauso ir kokius įgūdžius jiems artimiausiu metu reikia įgyti. Be teorinės medžiagos, kurią reikia studijuoti, rengiant verslo planą internete palengvintoje aplinkoje, besimokantiems siūloma galimybė įgyti praktinės patirties, vykdant nuoseklius nurodymus kuriant ir valdant internetines parduotuves bei naudojant skirtingas platformas ir mokėjimo sistemas.</p>
<p>Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei</p>	<p>Projekte dalyvavo dvi skirtingos tikslinės grupės: lektoriai / instruktoriai ir besimokantieji.</p> <p>Lektoriai: 80 lektorių iš projekte dalyvaujančių šalių ir bendradarbiaujančių organizacijų dalyvavo tiesioginėse ir internetinėse kursų veiklose ir gavo kursų baigimo pažymėjimą. Jie pateikė vertingų atsiliepimų tobulinant kursų medžiagą ir atnaujino savo žinias ir įgūdžius, siekiant įgalinti besimokančiuosius praplėsti savo žinias ir įgūdžius įvairiose srityse, susijusiose su IT įgūdžiais ir verslumu.</p> <p>Besimokantieji iš įvairių sričių: 240 besimokančiųjų dalyvavo projekto lektorių vedamuose kursuose projekto laikotarpiu.</p> <p>Visos sukurtos projekto priemonės yra prieinamos, o dalyvaujančios organizacijos naudoja modulius, kad papildytų savo kursus IT įgūdžių ir verslumo moduliais.</p>
<p>Reprezentacinė medžiaga</p>	<p>www.svefi.net/e-mprover</p>

Šaltiniai (knygos, straipsniai, nuorodos) arba (ir) papildomi šaltiniai	https://emprover.inerciadigital.com http://167.99.83.198/
---	--

6.3 Vengrija

Geros savijautos gyvoji laboratorija Nagykovácsi	
Geriausios praktikos sritis	50 metų ir vyresnių žmonių nedarbas, keitimasis patirtimi
Tiksli vieta	Vengrija
Metodo tipas	„Gyvosios laboratorijos“ metodika
Įgyvendinimo data	Vyksta nuo 2010 m
Trumpas apibūdinimas	<p>2010 m. TREBAG Nagykovácsi mieste įsteigė „Inovacijų namelį“ ir „Geros savijautos laboratoriją“, 2011 m. tapusią Europos gyvenimo laboratorijų tinklo (EnoLL) nare. „Gyvoji laboratorija“ remiasi daugelio nacionalinių ir Europos švietimo projektų rezultatais ir MTEP veikla, paremta TREBAG patirtimi.</p> <p>„Gyvosios laboratorijos“ apibrėžiamos kaip į vartotoją orientuotos, atviros inovacijų ekosistemos, pagrįstos sistemingu vartotojų bendro kūrimo požiūriu, integruojant mokslinių tyrimų ir inovacijų procesus į realias gyvenimo bendruomenes ir aplinką. Gyvoji laboratorija veikia kaip tarpininkai tarp piliečių, mokslinių tyrimų organizacijų, kompanijų, miestų ir regionų siekiant bendros vertės kūrimo.</p> <p>Nagykovácsi „Gyvosios laboratorijos“ veikloje ypatingas dėmesys skiriamas vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimui ir gerovei. Inicijuojami ir vykdomi specialūs projektai, skirti vyresniems nei 50 metų žmonėms, įtraukiant vyresnio amžiaus piliečius. Organizuojami pilietinių užsiėmimų, fizinio ir protinio pasirengimo programos, kultūrinės programos ir kitos įvairios mokymosi programos.</p> <p>Siekdama savo tikslų ir maksimalaus poveikio, „Gyvoji laboratorija“ bendradarbiauja su daugeliu regioninių ir vietos veikėjų, įskaitant Nagykovácsi savivaldybę, vietos sporto ir jaunimo organizacijas bei viešąsias ir profesines mokyklas, taip pat su verslo atstovais.</p>

Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei	Pagrindinės „Gyvosios laboratorijos“ tikslinės grupės yra įvairios. Labiausiai akcentuojamos yra šeimos, jaunimas ir vyresnio amžiaus žmonės. Pagyvenę žmonės yra ir aktyvūs darbo rinkoje, ir jau pensininkai.
Reprezentacinė medžiaga	http://trebag.hu/living_lab
Šaltiniai (knygos, straipsniai, nuorodos) arba (ir) papildomi šaltiniai	https://enoll.org/
Panašūs projektai ar galimi / potencialūs įkvepiantys pavyzdžiai iš viso pasaulio	www.kifli.eu http://www.menta.uma.es/

6.4 Italija

Asmeninės priežiūros paslaugų stiprinimas, naudojant IKT	
Geriausios praktikos sritis	Suaugusiųjų švietimas ir mokymas
Tiksli vieta	Markės regionas, Italija
Metodo tipas	Mokymasis darbo vietoje, IKT
Įgyvendinimo data	Nuo 2012 m. iki 2014 m.
Trumpas apibūdinimas	Mokymai suaugusiesiems, vyresniems nei 50 metų, aktyviems ir dirbantiems asmeninės priežiūros tarnybose, siekiant pagerinti jų kompetencijas, praktinę patirtį ir įgūdžius teikiant paslaugas, integruojant IKT sprendimus (naudojant kompiuterį, planšetinį kompiuterį, išmanųjį telefoną ir pan.) į tradicinius intervencijos metodus ir technikas.
Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei	Pagrindiniai projekto tikslai: <ul style="list-style-type: none"> ● paslaugų kokybės gerinimas ● IKT integravimas į tradicines paslaugas

Komandinio darbo sveikatos priežiūros ir asmens priežiūros paslaugų srityje gerinimas	
Geriausios praktikos sritis	Suaugusiųjų švietimas ir mokymas
Tiksli vieta	Markės regionas, Italija
Metodo tipas	Mokymasis darbo vietoje, minkštieji įgūdžiai, darbas komandoje
Įgyvendinimo data	2017 m.
Trumpas apibūdinimas	Mokymai suaugusiesiems, vyresniems nei 50 metų, aktyviems ir dirbantiems asmeninės priežiūros tarnybose, siekiant pagerinti jų kompetencijas, praktinę patirtį ir minkštuosius įgūdžius teikiant paslaugas, kuriant komandinio darbo metodikas ir praktikas (gydytojams, slaugytojams, reabilitologams, socialinės priežiūros, formalios ir neformalios priežiūros atstovams) ir integruoti juos į nusistovėjusius metodus ir procedūras.
Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei	Pagrindiniai projekto tikslai: <ul style="list-style-type: none"> ● paslaugų kokybės gerinimas ● klaidų mažinimas, pasitelkiant komandinį darbą

Kaip pasirengti internacionalizacijai	
Geriausios praktikos sritis	Suaugusiųjų švietimas ir mokymas
Tiksli vieta	Markės regionas, Italija
Metodo tipas	Mokymasis darbo vietoje, IKT, užsienio kalbos
Įgyvendinimo data	Nuo 2016 m. iki 2018 m.
Trumpas apibūdinimas	Mokymai suaugusiesiems, vyresniems nei 50 metų, dirbantiems transporto ir logistikos (sandėlio valdymo) srityse, siekiant pagerinti jų kompetencijas, žinias ir įgūdžius valdant įmonės paslaugas pasikeitus transportavimo, sandėliavimo, krovinių gabenimo logistikos ir gaunamų bei siunčiamų duomenų apdorojimo įgūdžiams.

Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei	<p>Pagrindiniai projekto tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • paslaugų kokybės gerinimas • persiorientavimas iš vietinio į globalų lygmenį
--	---

Kaip sustiprinti internacionalizaciją	
Geriausios praktikos sritis	Suaugusiųjų švietimas ir mokymas
Tiksli vieta	Markės regionas, Italija
Metodo tipas	Mokymasis darbo vietoje, IKT, užsienio kalbos
Įgyvendinimo data	Nuo 2016 m. iki 2018 m.
Trumpas apibūdinimas	Mokymai suaugusiesiems, vyresniems nei 50 metų ir dirbantiems aptarnavimo srities pozicijose, orientuoti į MVĮ internacionalizaciją, siekiant pagerinti jų kompetencijas, žinias ir įgūdžius (IKT, užsienio kalbas, komunikaciją, ataskaitų teikimą ir pan.), teikiant paslaugas vidaus ir išorės klientams.
Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei	<p>Pagrindiniai projekto tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • paslaugų kokybės gerinimas • įmonės dydžio keitimas • aptarnaujančio ir pagalbinio personalo atskyrimas • integravimas į tiekimo grandines

Įvadas į susitikimų vedimą	
Geriausios praktikos sritis	Suaugusiųjų švietimas ir mokymas
Tiksli vieta	Markės regionas, Italija
Metodo tipas	Prezentacijos, vaidmenų žaidimai
Įgyvendinimo data	Nuo 1999 m. iki 2001 m.

Trumpas apibūdinimas	Mokymai suaugusiesiems, vyresniems nei 50 metų ir dirbantiems daugiabučių namų administratoriais, siekiant supažindinti juos su susitikimų vedimo metodais, atliekant vaidmenų žaidimus, siekiant geriau valdyti konfliktus daugiabučių namų atstovų susirinkimų metu.
Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei	<p>Pagrindiniai projekto tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • išugdyti daugiabučių namų administratorių gebėjimus vesti susirinkimus • įvadas į konfliktų valdymą, aktyvų klausymąsi ir nesmurtinį bendravimą

6.5 Ispanija

„Speak-app“: bendravimo žodžiu užsienio kalbomis įgūdžiai suaugusiesiems	
Geriausios praktikos sritis	Suaugusiųjų švietimas ir mokymas
Tiksli vieta	Ispanija, Portugalija, Austrija, Jungtinė Karalystė
Metodo tipas	Andragogikos metodika ir autentiškas mokymasis
Įgyvendinimo data	Nuo 2017 09 01 iki 2019 08 30
Trumpas apibūdinimas	<p>„Speak-app“ projekto, finansuojamo pagal Erasmus+ programą, pagrindinis tikslas buvo sukurti internetinį kursą (edukatoriams ir užsienio kalbų mokytojams), skirtą suaugusiesiems besimokantiems apie specifines metodikas, skirtas skatinti bendravimo užsienio kalbomis įgūdžių ugdymą. Internetinis kursas buvo papildytas programa, skirta praktikuoti kalbą su gimtąja kalba kalbančiais žmonėmis.</p> <p>Keliuose moksliniuose dokumentuose teigiama, kad kalbos vartojimas realiose situacijose pagerina ir motyvuoja besimokančiuosius nuolat mokytis. Tam, kad padėtų jiems rasti pokalbių temas, besimokantieji yra sugrupuojami, atsižvelgiant į jų kalbos lygį ir asmeninius pomėgius.</p>

Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei	<p>Projektas turėjo dvi skirtingas tikslines grupes: edukatorius bei (arba) lektorius ir besimokančiuosius.</p> <p>Edukatoriai: internetiniame kurse dalyvavo 150 lektorių iš visos Europos ir gavo baigimo diplomą. Jie atnaujino žinias apie tai, kaip motyvuoti savo besimokančiuosius tęsti mokymąsi.</p> <p>Besimokantieji užsienio kalbų: programėlėje užsiregistravo 170 asmenų, besimokančių užsienio kalbų, susitiko su panašaus kalbos lygio ir pomėgiais besimokančiais.</p> <p>Visi įrankiai yra prieinami ir veikiantys.</p>
Reprezentacinė medžiaga	http://www.speakapp.eu/
Šaltiniai (knygos, straipsniai, nuorodos) arba (ir) papildomi šaltiniai	https://app.speakapp.eu/
Panašūs projektai ar galimi / potencialūs įkvepiantys pavyzdžiai iš viso pasaulio	„Tandem“ programa: https://www.tandem.net/es

6.6 Graikija

Projektas „Pademonstruok mokymąsi“ (angl. Show learning)	
Geriausios praktikos sritis	Erasmus+ projektas, kuriuo siekiama mokyti IT edukatorius apie reikalingus specialius įgūdžius senjorams mokyti.
Tiksli vieta	Graikija, Slovėnija, Ispanija, Danija
Metodo tipas	Gebėjimų stiprinimas, mokymasis ir keitimasis gerąja patirtimi
Įgyvendinimo data	Nuo 2019 m.
Trumpas apibūdinimas	<p>Pagrindiniai projekto tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • geresnis vyresnių besimokančiųjų lūkesčių ir poreikių mokymosi aplinkoje supratimas, sutelkiant dėmesį į IT mokymą; • geresnis pedagoginių įrankių supratimas ir naudojimas, naujosios technologijos senjorų ugdyme; • partnerių keitimasis gerąja patirtimi; • sukurti teorinius pagrindus senjorų IT švietimui įgyvendinti;

	<ul style="list-style-type: none"> • susipažinti su senjorais kaip su labai įvairia suaugusių besimokančiųjų grupe, kurioje ugdymas rengiamas pagal jų poreikius.
Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei	<ul style="list-style-type: none"> - esamų inovatyvios ir veiksmingos praktikos ir priemonių, skirtų vyresnio amžiaus žmonių technologiniam pasirengimui mokytis, rinkinys - IT edukatorių darbo profilis, mokant vyresnius asmenis - Mokymo programa IT edukatoriams - Vaizdo įrašas, skirtas dalytis sėkminga edukatorių ir senjorų patirtimi
Reprezentacinė medžiaga	https://mailchi.mp/df7a7b0d48be/2nd-slowlearning-newsletter
Šaltiniai (knygos, straipsniai, nuorodos) arba (ir) papildomi šaltiniai	https://slowlearning.eu/slowlearning-project-for-seniors/
Panašūs projektai ar galimi / potencialūs įkvepiantys pavyzdžiai iš viso pasaulio	-

„50+ Graikija“: prieiga prie skaitmeninio pasaulio	
Geriausios praktikos sritis	Knyga skirta mokytis vyresnio amžiaus žmones, kaip naudotis planšetiniais kompiuteriais bei išmaniaisiais telefonais, naudojant daugybę nuotraukų ir paprastų paaiškinimų.
Tiksli vieta	Atėnai, Graikija
Metodo tipas	Mokomoji medžiaga knygos formatu
Įgyvendinimo data	Nuo 2012 m.
Trumpas apibūdinimas	Tikslas – supažindinti vyresnio amžiaus žmones su skaitmeninių technologijų naudojimu, kad jų kasdienis gyvenimas taptų geresnis ir lengvesnis. Konkrečiau, jie mokomi, kaip naudotis planšetiniais kompiuteriais ir išmaniaisiais įrenginiais, kaip naršyti internete, kaip naudotis socialinėmis medijomis ir kitomis naudingomis programomis (pvz., užrašais, el. paštu, „Google“ žemėlapiams) ir pan.
Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei	Nuo 2012 m. iki dabar programoje jau dalyvavo daugiau nei 7500 žmonių.
Reprezentacinė medžiaga	Vieną knygos skyrių galima rasti čia: https://www.50plus.gr/wp-content/uploads/2020/05/M2-book-Kef-04-051-056-2018.pdf

Šaltiniai (knygos, straipsniai, nuorodos) arba (ir) papildomi šaltiniai	Visa knyga yra prieinama nemokamai „50+ Graikija“ nariams. Metinė narystė kainuoja 15 eurų: https://www.50plus.gr/%ce%b3%ce%af%ce%bd%ce%b5-%ce%bc%ce%ad%ce%bb%ce%bf%cf%82/
Panašūs projektai ar galimi / potencialūs įkvepiantys pavyzdžiai iš viso pasaulio	-

6.7 Lietuva

Mokymų centras PRO (mokymaiPRO.lt)	
Geriausios praktikos sritis	Suaugusiųjų švietimas ir mokymas
Tikslī vieta	Lietuva ir visos užsienio šalys, kuriose gyvena lietuvių migrantai
Metodo tipas	Mokymasis internetu, mokymasis visą gyvenimą
Įgyvendinimo data	Nuo 2010 m.
Trumpas apibūdinimas	<p>Mokymų centras PRO nuo 2010 m. teikia įvairius kursus tokiose srityse, kaip administravimas, apskaita ir finansai, personalo ir pardavimų vadyba, rinkodara, archyvavimas, psichologija ir pan.</p> <p>Technologinė pažanga leidžia Mokymų centrui PRO teikti nuotolinį mokymąsi visoje Lietuvoje ir užsienyje. Mokymai klasėje organizuojami didžiausiuose Lietuvos miestuose, o nuotolinį mokymą mielai renkasi ne tik visų Lietuvos miestų gyventojai, bet ir Graikijoje, Anglijoje, Norvegijoje, JAV ir kitose šalyse gyvenantys lietuviai.</p> <p>Visa mokymo medžiaga pateikiama koncentruotai ir lengvai suprantamai, užduotys yra interaktyvios, kai kuriuose kursuose pateikiami vaizdo įrašai, iliustruojantys pateiktą medžiagą. Mokymai yra prieinami greitai (netgi mažiau nei per vieną valandą) bet kurioje pasaulio vietoje bet kurio metu, vienintelis reikalavimas – būtina turėti prieigą prie interneto kompiuteryje.</p>

Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei	<p>Stebėdamas mokymo paslaugų rinką ir reaguodamas į vartotojų poreikius, Mokymų centras PRO siūlo aktualiausius praktinius mokymus, orientuotus į rinkos poreikius.</p> <p>Šiuolaikinės e-mokymosi priemonės suteikia galimybę pasiekti žmones visoje šalyje ir net už jos ribų. Mokymų klasėje ar nuotoliniu būdu dalyviams amžiaus ribų nėra – Mokymų centro PRO mokymuose laukiami tiek jauni žmonės, tiek senjorai.</p> <p>Kasmet Lietuvoje www.mokymapro.lt. e-mokymosi kursus lanko apie 500 žmonių.</p>
Reprezentacinė medžiaga	http://mokymapro.lt/
Šaltiniai (knygos, straipsniai, nuorodos) arba (ir) papildomi šaltiniai	https://www.facebook.com/mokymapro
Panašūs projektai ar galimi / potencialūs įkvepiantys pavyzdžiai iš viso pasaulio	Coursera.org – tarptautinė mokymosi platforma, kuri siūlo MAIK (masinius atvirus internetinius kursus), taip pat išduoda įvairių dalykų sertifikatus ir suteikia laipsnius.

Projektas „Širdyje visada jaunas“ (angl. „Feeling younger by getting older“) (FYGO)	
Geriausios praktikos sritis	Mokymosi visą gyvenimą Grundtvig mokymosi partnerystės projektas
Tiksli vieta	Italija, Turkija, Jungtinė Karalystė, Nyderlandai, Suomija, Slovakija, Čekijos Respublika, Rumunija, Lenkija, Graikija, Lietuva, Norvegija, Kipras, Bulgarija
Metodo tipas	Minkštieji įgūdžiai, aktyvus amžėjimas, mokymasis visą gyvenimą
Įgyvendinimo data	Mokymosi visą gyvenimą Grundtvig mokymosi partnerystės projektas

<p>Trumpas apibūdinimas</p>	<p>Pagrindiniai projekto „Feeling younger by getting older“ tikslai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) apjungti jaunimą ir pagyvenusius žmones per neformalų mokymąsi; 2) užtikrinti, kad senstanti visuomenė būtų geriau ir nuolat integruojama į dabartinius kultūrinio, socialinio, politinio, technologinio ir ekonominio gyvenimo įvykius. <p>Partneriai iš 14 skirtingų šalių organizavo mokomuosius vizitus, sukūrė vyresnio amžiaus žmonėms palankias internetinių išteklių metodologines gaires ir surengė novatoriškus IKT mokymus vyresniems piliečiams. Galutinė projekto misija buvo sukurti interneto portalą senstančiai visuomenei, kad jie būtų geriau ir nuolat integruojami.</p>
<p>Pagrindiniai rezultatai tikslinei grupei</p>	<p>Projektu siekiama:</p> <ul style="list-style-type: none"> • skatinti aktyvaus senėjimo kultūros, kaip gyvenimo dalies, kūrimą; • užtikrinti, kad sparčiai didėjanti 50 metų ir vyresnių žmonių populiacija turėtų galimybes įsidarbinti ir aktyviai dalyvauti socialiniame ir šeimos gyvenime, įskaitant savanorišką veiklą, mokymąsi visą gyvenimą, kultūrinę raišką ir sportą; • į šias veiklas įtraukti jaunąsias kartas. <p>Projektą kaip STAR projektą apdovanojo Europos Komisija.</p>
<p>Reprezentacinė medžiaga</p>	<p>https://epale.ec.europa.eu/en/resource-centre/content/feeling-younger-getting-older-project-activity-reports</p>
<p>Šaltiniai (knygos, straipsniai, nuorodos) arba (ir) papildomi šaltiniai</p>	<p>https://www.facebook.com/FYGO-Feeling-Younger-by-Getting-Older-124027487780786/ https://emrbi.org/feeling-younger-by-getting-older/ https://epale.ec.europa.eu/en/blog/case-study-feeling-younger-getting-older-fygo</p>
<p>Panašūs projektai ar galimi / potencialūs įkvepiantys pavyzdžiai iš viso pasaulio</p>	<p>Trečiojo amžiaus universitetas – nepriklausoma nevyriausybinė organizacija, dirbanti su pagyvenusiais ir neįgaliais žmonėmis, atsižvelgdama į jų poreikius ir galimybes, taip pat reaguodama į socialinės politikos naujoves ir gyvenimo pokyčius.</p>

7 Išvados

Vyresnių nei 50 metų žmonių nedarbo lygis nerimastingai kyla, todėl reikėtų pasitelkti inovatyvų požiūrį. Kiekvienoje projekto partnerių šalyje atliktas tyrimas identifikavo minkštuosius įgūdžius, skaitmeninius įgūdžius, komunikacijos ir kalbos įgūdžius kaip svarbiausias kompetencijas dabartinėje darbo rinkoje. Pagrindinės kliūtys, su kuriomis susiduria 50 metų ir vyresni darbuotojai, kurios buvo užfiksuotos visose projekto šalyse partnerėse, yra lankstumo trūkumas, nesugebėjimas prisitaikyti prie pokyčių ir sunkumai, patiriami komandinio darbo metu. Norint ugdyti vyresnio amžiaus darbuotojus, reikia inovatyvių mokymo metodų, kurie atitiktų jų poreikius, ypač akcentuojant naujasias technologijas kaip mokymo priemonę, individualizuotą mokymąsi, taip pat lankstų mokymąsi, kompetencijomis grįstą ir probleminį mokymąsi, e-mokymąsi ir įgūdžių bei žinių, įgytų neformaliojo švietimo metu, pripažinimą. Šiais laikais minkštieji įgūdžiai yra vis svarbesni ir labiau vertinami darbo vietose, darbo skelbimuose dažniausiai minimi komunikacijos įgūdžiai, komandinis darbas, atkaklumas ir kūrybiškumas. Be to, kalbinė (o ypač anglų k.) kvalifikacija tampa vis svarbesne darbe, o tai yra iššūkis daugumai asmenų, priklausančių 50 metų ir vyresnių amžiaus grupei. Reikalingas naujas požiūris, įgalinantis suaugusiųjų kalbos mokymus, pavyzdžiui, orientuotas į užduotis mokymasis, kalbos mokymasis naudojantis kompiuteriu arba komunikacinis požiūris. Be to, vyresnio amžiaus darbuotojai turi greitai ir netradiciniu būdu išmokti IKT įgūdžių, kurie yra labai svarbūs šiuolaikiniame pasaulyje. Projekto „4E“ partnerių šalyse buvo įgyvendinta daugybė iniciatyvų ir projektų, kuriais galima remtis kaip pavyzdžiais, padedant vyresnio amžiaus darbuotojams prisitaikyti prie darbo rinkos, kuomet darbuotojams reikia įgyti naujų įgūdžių.

8 Bibliografija

[Lipmanowicz 2014] Lipmanowicz, McCandless, 2014, *The Surprising Power of Liberating Structures: Simple Rules to Unleash A Culture of Innovation*, Liberating Structures Press

[Kristiansen 2014] Kristiansen, Rasmussen, 2014, *Building a better business using the LEGO serious play method*, Hoboken, NJ: Wiley

[Laloux 2014] Laloux, 2014, *Reinventing Organizations: A Guide to Creating Organizations Inspired by the Next Stage in Human Consciousness: A Guide to Creating Organizations Inspired by the Next Stage of Human Consciousness*, Brussels, Belgium: Nelson Parker

[Burns 2002] Burns, 2002, *The Adult Learner at Work: The Challenges of Lifelong Education in the New Millennium*. 2nd edition, Crows Nest, NSW: Allen & Unwin